

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko-neretvanska županija
OPĆINA RAVNO
Trg don Ivana Musića bb
Tel: ++ 387 36 891 465, Fax: ++ 387 36 891 466,
E-mail: opcinaravno.ravno3@gmail.com**

**STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE RAVNO
OD 2012. DO 2017.**

SADRŽAJ

		UVOD	4
2.		SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA STANJA OPĆINE RAVNO	5
	2.1.	Zemljopisne karakteristike	5
	2.2.	Klima	7
	2.3.	Prirodni resursi	7
	2.3.1.	Popovo polje	7
	2.3.2.	Vjetrenica	9
	2.3.3.	Brsko-gorsko područje	11
	2.3.4.	Vodeni resursi	11
	2.3.5.	Eksploatacija mineralnih sirovina	12
	2.4.	DEMOGRAFSKA SLIKA	13
	2.4.1.	Demografska slika	13
	2.4.2.	Tržište rada	14
	2.5.	INFRASTRUKTURA I URBANIZAM	15
	2.5.1.	Promet	15
	2.5.2.	Komunikacije	16
	2.5.3.	Informacijski sustav	16
	2.5.4.	Strujna mreža	17
	2.5.5.	Opseg javnih i komunalnih usluga	17
	2.5.6.	Vodosnabdijevanje i kanalizacijska mreža	17
	2.5.7.	Prostorni i urbanistički plan	18
	2.6.	EKONOMSKA I GOSPODARSKA SITUACIJA	18
	2.6.1.	Poljoprivreda	20
	2.6.2.	Ratarstvo	20
	2.6.3.	Stočarstvo i pčelarstvo	21
	2.6.4.	Turizam	21
	2.6.5.	Istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina	27
	2.6.6.	Mjere i aktivnosti na realizaciji	27
	2.6.7.	Ekološki aspekti	28
	2.7.	OBRAZOVANJE, KULTURA I ŠPORT	29
	2.7.1.	Obrazovanje	29
	2.7.2.	Kultura	30
	2.7.3.	Šport	33
	2.8.	ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA	33
	2.8.1.	Zdravstvena zaštita	33
	2.8.2.	Socijalna zaštita	35
	2.9.	LOKALNA UPRAVA	36
3.		DEMINIRANJE	36
	3.1.	Ratna zbivanja	38
	3.2.	Ratne štete	39
4.		SWOT ANALIZA	39
5.		VIZIJA RAZVOJA OPĆINE RAVNO	41

UVOD

Nakon promocije projekta OSCE-a „Lokalno je primarno“ Općinsko vijeće Ravno je donijelo odluku o sudjelovanju u ovom projektu. Na sjednici održanoj 3. 7. 2009. godine vijećnici su usvojili akcijski plan kojim su precizirane aktivnosti, nositelji i rokovi izvršenja za svaku aktivnost.

Memorandum o razumijevanju između Općine Ravno i Misije OSCE-u u BiH potpisan je 6. 7. 2009.

Općina Ravno je u prethodnom razdoblju suočena sa konstantnim socioekononskim propadanjem uvjetovanim kako eksternim tako i internim faktorima, koji se ogledali u konstantnom demografskom padu, niskom gospodarskom aktivnosti, niskom stopom zaposlenosti i drugim negativnim trendovima koji su karakteristični ne samo za ovu općinu, nego za sve zemlje bivše Jugoslavije.

Općinsko vijeće je na prijedlog Načelnika, na sjednici održanoj dana 5.11.2009. donijelo Rješenje o imenovanju Tima za općinski razvoj (broj: OV-66/09).

U Tim za općinski razvoj imenovani su članovi:

1. Andrija Šimunović, Načelnik Općine	demografska slika
2. Stana Burić, dipl.oec.	zdravstvo i socijalna zaštita, ekonomska i biznis situacija
3. Jelena Bukvić, dipl.iur. – koordinator Tima	uvod, geografski položaj i prirodni resursi
4. Srećko Kriste, dipl.oec.	
5. Josip Raguž, ing.građevine	infrastruktura
6. Ana Soldo, prof.	obrazovanje, kultura i šport
7. Adelko Krmek, dipl.ing.geodezije	
8. Robert Raguž, dipl.ing.arhitekture	
9. Dragan Vukić, dipl.ing.agronomije	
10. Ante Vuletić, dipl.iur.	
11. Jure Burić, dr.med.	
12. Pero Lučić, poljop.tehničar	
13. Pero Sredanović, vijećnik	lokalna uprava
14. Josip Šijaković, vijećnik	
15. Anđelko Franić, vijećnik	
16. Krsto Marković, prof.	
17. Jovo Miš, vijećnik	

Utvrđeni su zadaci Tima, i to:

- priprema i izrada strategije razvoja
- osiguranje aktivnog sudjelovanja zainteresiranih strana u općini
- zagovaranje i mobiliziranje različitih izvora financiranja kako bi doprinijeli različitim aspektima strategije razvitka, promoviranje partnerstva javnog i privatnog sektora i razvitak privatnog sektora u lokalnoj zajednici, nadziranje korištenja odobrenih sredstava i prijedloga za prioritetne projekte koji će dobiti donatorsku potporu, suradnja i razmjena informacija s drugim općinama, regionalnim i državnim tijelima, obavljanje evaluacije i usuglašavanje glavnih strateških ciljeva u skladu sa novonastalim potrebama.

2. SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA STANJA OPĆINE RAVNO

2.1. Zemljopisne karakteristike

Površina Općine Ravno iznosi 321,7 km². Prema podacima popisa stanovništva iz 1991. godine i Službenih novina Federacije BiH br. 09/96 i 06/98, u Općini Ravno su evidentirana 54 naselja i naseljena mjesta: Baljivac, Baonine, Belenići, Bobovišta, Cerovac, Cicrina, Čavaš, Čopice, Čvaljina, Diklići (dio), Dvorsnica, Glavska, Gola Glavica (dio), Golubinac, Gorogaše, Grebci, Grmljani (dio), Ivanica, Kalašurčevići, Kijev Do, Klikovići (dio), Kotezi (dio), Krajkovići (dio), Kutina (dio), Lušnica (dio), Mrkonjići (dio) Nenovići, Nevada, Orah, Orahov Do, Orašje Popovo (dio), Prosjek, Rapti Bobani (dio, Ravno, Rupni Do, Sedlari (dio), Slavogostići, Slivnica Bobani, Slivnica Površ, Strujići (dio) Šćenica Bobani, Šparožići (dio), Trebimlja, Trnčina, Uskoplje (dio), Veličani (dio), Velja Međa, Vlaka, Vukovići, Začula (dio), Zagradinje, Zaplanik i Zavalu.

Općina Ravno graniči sa:

- na zapadu i jugoistoku sa Republikom Hrvatskom (Dubovačko - neretvanska županija)
- na sjeveroistoku sa Općinom Trebinje (Republika Srpska)
- na sjeveru sa Općinom Neum.

1. listopada 1991. godine ovdje je počeo rat u Bosni Hercegovini. Tada su počinjeni teški ratni zločini, čije se strahote dugo godina neće moći sagledati. Sve to je utjecalo kako na gospodarsku, infrastrukturnu, tako i na socijalnu sliku općine Ravno.

Zemljopisna pozicija prostora općine, raznolikost terena i geološka prošlost daju njenoj flori jedinstvene karakteristike. Usprkos svemu tome, napredak i razvoj stagnira.

Središte općine je udaljeno od susjednih općina:

- u BiH: Neum (50 km), Stolac (45 km), Trebinje (45 km), Čapljina (60 km), Mostar (80 km),
- te u Republici Hrvatskoj: Dubrovačko-primorje (20 km) i Grad Dubrovnik (50 km) u Republici Hrvatskoj.

Općina Ravno je smještena na krajnjem jugu Hercegovačko - neretvanske županije i karakterizira ju izduženi geografski oblik pružanja u smjeru sjeverozapad - jugoistok. Prostor općine pruža se paralelno s jadranskom obalom, od koje je odijeljen višim brdskim gorjem.

sektora. Cjelokupno gospodarstvo najviše je usmjereno na poljoprivredu (plantaže voća i povrća).

Zapadnim dijelom područja općine prolazi važan cestovni pravac Trebinje - Stolac - Mostar, sa kojeg se odvaja pravac preko Popova polja i Ravnog do graničnog prijelaza sa RH (Čepikuće) – Jadranska magistrala (Slano). Južni dio Općine nalazi na cestovnom pravcu koji iz smjera Dubrovnika (granični prijelaz Ivanica) vodi prema Trebinju i dalje prema sjeveru BiH.

2.2. Klima

Područje Općine Ravno ima značajke sredozemne klime s manjim odstupanjima. Ljeta su vruća s razdobljima suše, a ostala godišnja doba s obilnijim oborinama i umjerenim temperaturama. Srednja godišnja temperatura ima relativno visoku vrijednost od 14⁰ C. Srednja siječanska temperatura ima pozitivnu vrijednost od 4⁰ C, a srednja srpanjska temperatura iznosi prosječno 25⁰ C. Najviše godišnje temperature su u srpnju ili kolovozu, kada mogu iznositi i više od 35⁰ C. Mrazevi su vrlo rijetki, ali se na područjima izloženim utjecaju jake bure tijekom siječnja preko noći temperatura zraka zna se spustiti i do -7⁰ C. Padaline su obilnije u jeseni i zimi (mediteranski kišni režim) nego u proljeće i ljeto i iznose oko 1.762 mm, što ujedno znači da ovo područje ima mediteranski pluviometrijski režim (neravnomjeran raspored padalina kojeg je potrebno nadoknaditi putem navodnjavanja zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju).

Područje se nalazi na rubu pojasa na kojem vlada suptropski tip godišnjeg hoda oborina. U tom pojasu oborine postižu maksimumom u studenom i prosincu. Velike količine oborina znaju padati skoro u svim mjesecima, ali je u siječnju i studenom varijabilnost najmanja. Prosječno u prosincu padne oko 200 mm oborina. Ljeti je dominantan utjecaj suptropske anticiklone s najmanjom prosječnom količinom oborina od 35 mm. Ljeti je dominantan utjecaj suptropske anticiklone s najmanjom prosječnom količinom oborina od 35 mm. Naoblaka je relativno mala, jer je u većem dijelu godine manje od polovine neba pokriveno oblacima (srednja godišnja oblačnost iznosi oko 4,7 desetina). Najmanja je oblačnost u kolovozu, ali ni povećana oblačnost u zimskim mjesecima još ne prelazi granicu niske oblačnosti. Povećanje oblačnosti tijekom zime dolazi uslijed kretanja južnih toplih zračnih masa koje sadrže veliku količinu vlage, koja se u kontaktu sa relativno hladnim kopnom kondenzira, odnosno stvaraju se oblaci. Prostor je vjetrovit, i tijekom godine se izmjenjuju vjetrovi bura i jugo (najčešće zimi). Područje ima dosta veliku insolaciju (2.300 - 2.500 sati godišnje).

2.3. Prirodni resursi

2.3.1. Popovo polje

Jedan od najvećih resursa ovog područja jest plodno Popovo polje (površine 144 km², dužina 31 km) kroz koje protječe rijeka Trebišnjica, koja sa površinom sliva od 2 250 km² predstavlja specifikum jer je nekad bila najveća ponornica na svijetu sa dužinom od 96,4 km, a sa podzemnim tokovima 187 km. Međutim nakon 1979 g. njeno korito je većim djelom uređeno – betonirano za potrebe HET-a.

Prva pedološka istraživanja Popova polja su vršena davne 1926. (Vasiljev, 1926 i Carikov, 1928). Zatim je Agropedološki odsjek Instituta za poljoprivredna istraživanja Sarajevo 1955. (Kavić, Lj., Jakšić Vojna) izradio elaborat: Pedološka istraživanja Popova polja.

Potom je Poljoprivredni fakultet Sarajevo (Resulović, Petijević, Vlahinić i suradnici) 1972.

Genetske i proizvodne karakteristike tla Popova polja iz aspekta agro i hidromelioracija, te je napokon 1980. godine izrađen 8ertian8e: Agropedološka istraživanja jednog dijela gornjeg Popova polja (Resulović, Vlahinić, Savić i suradnici). Prema tome ovo polje u pedološkom smislu nije nepoznanica. Zato će za ovu svrhu iz navedenih 8ertian8e biti uzeti samo neki pokazatelji iz kojih se mogu sagledati glavna pedološka svojstva, važna za zasnivanje vinograda, a detaljnije analize se po potrebi mogu i kasnije uzeti. Tla u ovoj zoni je Resulović definirao kao karbonatni ilovasti i glinoviti aluvij pretežno dubok.

Opća je karakteristika zemljišta u Popovom polju sljedeća:

- po ukupnoj poroznosti spadaju u grupu male do velike poroznosti, koja se dubinom smanjuje;
- vrijednosti retencionog kapaciteta se kreću između 30 i 50 vol.%;
- vlažnost venjenja između 12 i 40 vol.%;
- ukupno pristupačna vlažnost (UPV) između 10 i 20 vol.%;
- vodopropusnost površinskih slojeva je u klasi srednje vodopropusnosti (0,08 - 0,8 m/dan); sa dubinom se u pravilu vodopropusnost smanjuje;
- po stabilnosti 8ertian8e tla su većinom nestabilne 8ertian8e, stvaraju pokoricu što je posljedica nedostatka organske materije;
- po aktivnoj reakciji (pH u H₂O) vrijednosti se kreću od 7,1 do 8,45, a po supstitucijskoj (pH u nKCl) od 6,2 do 7,8 tako da dominiraju alkalna tla;
- po sadržaju kreča (CaCO₃) utvrđen je vrlo širok raspon od 1,3 do 47,5 % sa većim sadržajem u površinskom nego u dubljim slojevima, dok su sadržaji fiziološki aktivnog kreča između 0,9 i 5,75% o čemu treba voditi računa kod izbora podloga za vinovu lozu, zbog opasnosti od kloroze;
- po sadržaju humusa to su većinom slabo humozna tla (sadržaj humusa ispod 2%) sa malom razlikom između površinskih slojeva i dubljih slojeva; radi povećanja organske materije u tlu i radi poboljšanja fizičkih svojstava tla potrebna je primjena stajnjaka i zelene gnojidbe;
- po sadržaju pristupačnog fosfora tla su vrlo slabo opskrbljena (od 0,0 do 12 mg P₂O₅/100 grama tla tako da će meliorativne doze za sloj debljine 20 cm biti 10-34 mtc/ha 18% fosfornog gnojiva uz korištenje fiziološki kiselih gnojiva;
- po sadržaju pristupačnog kalija stanje je znatno povoljnije nego po sadržaju fosfora tako 8erti tla ovog polja pretežno dobro opskrbljena ovim hranivom pa bi meliorativne doze za sloj od 20 cm iznosile do 12 mtc/ha 40% kalijeve soli.

Poljoprivredni projekt razvitka Popova polja je bio 8ertian kao jedan od prioriteta bivše općine Trebinje i sustava APRO HERCEGOVINA i kao takav je postigao zapažene rezultate u proizvodnji raznih sorti voća i u vinogradarstvu.

Neposredno prije rata, 1991.god. u Popovu polju je bilo, u obliku intezivne poljoprivredne proizvodnje, zasađeno 640 ha, izvrsnog kvaliteta i sa zauzetim tržištem. Na tom području struktura, obim i vrijednost proizvodnje prije rata je izgledala na sljedeći način:

Red. Broj	Naziv	površina ha	obim proizvodnje u t	vrijednost u KM
1.	jabuka	130	3250	2.600.000
2.	trešnja	25	200	180.000
3.	ind. breskva	20	200	100.000
4.	kajsija	10	20	20.000
5.	stolno grožđe	90	630	630.000
6.	grožđe za vino	185	1480	740.000
7.	matičnjak	70	5.000.000 jed.	850.000
8.	duhan	10	20	80.000
9.	kukuruz	50	250	37.500
10.	žito	50	200	24.000
	ukupno	640	6250	5.261.500

Ukupna površina poljoprivrednih površina iznosi 19.715, 8 ha. Struktura poljoprivrednih površina je slijedeća:

- pašnjaci.....9.579,0 ha
- obradivo zemljište3.438,3 ha
- neobradivo zemljište.....5.031,0 ha
- šume.....1.967,5 ha

Struktura obradivog zemljišta :

- oranice i vrtovi.....2.602,0 ha
- livade389,0 ha
- vinogradi.....302,5 ha
- voćnjaci.....144,8 ha

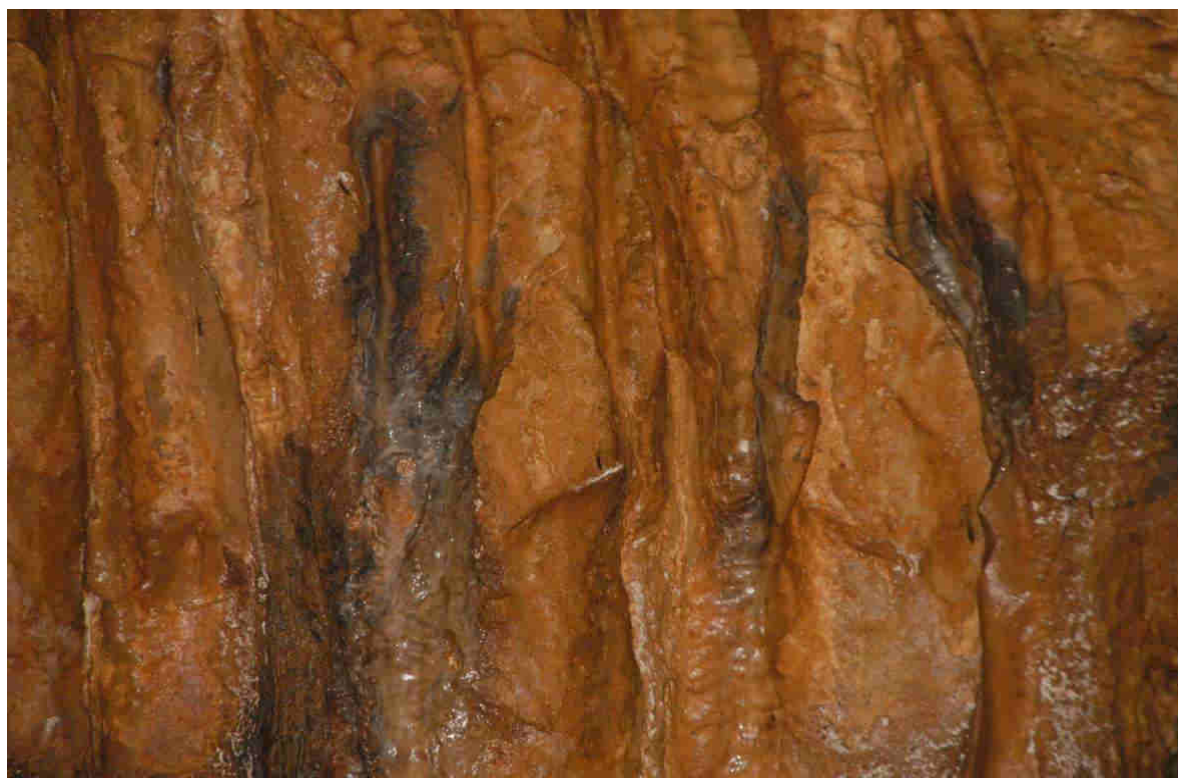
2.3.2. Vjetrenica

Drugi važan resurs predstavlja turistička atrakcija - svjetski poznata špilja Vjetrenica u Zvali.

Vjetrenica je dobila ime po stalnom strujanju zraka kroz njezin otvor, što je posljedica izjednačavanja stalne unutrašnje i promjenjive vanjske temperature. S oko 8 km dugih hodnika i 135 jezeraca u kojima obitava endemska čovječja ribica, brojnim kaskadama, sigastim prevlakama i razgranatim hodnicima, špilja je pravi kraški dragulj. Pojedine njezine do sada pronađene i istražene dvorane, a njih je dosta, zauzimaju oko 1 500 m². U znanstvenom svijetu ta je špilja poznata po pećinskom leopardu, čiji je čitav kostur nađen u jednom sporednom kanalu, daleko od ulaza, iza jednog vodenog kanala. Detaljnije informacije o Vjetrenici se mogu naći na internetskoj adresi: www.vjetrenica.ba

Čovječja ribica

Speleološke posebnosti ove jedinstvene špilje su specifična ljepota, prostrani hodnici i dvorane, brojne nakupine sija, te bogat hidrografski svijet s brojnim jezerima, nekoliko vodopada, više stalnih potoka i na desetke manjih periodičnih tokova koji teku raznim

smjerovima. U Vjetrenici živi bogati špiljski svijet, u kojem je zabilježeno gotovo 200 različitih životinjskih vrsta, od kojih 92 troglobionata, što je čini prvom u svijetu po bioraznolikosti, a 37 njih je prvi put pronađeno i opisano na ovom mjestu (locus typicus). U fauni Vjetrenice veliki je broj uskih endema (čovječja ribica) tzv. stanoendema. Unutrašnja temperatura zraka je 11,4 °C, vode 11,3 °C.

U posljednjem ratu špilja je bila devastirana, ali unatoč tome, dosta toga je urađeno na njenoj revitalizaciji. Tako je Javno poduzeće „Vjetrenica-Popovo polje“ d.o.o Ravno krenulo u realizaciju elektrifikacije špilje, što je rezultiralo njezinim otvaranjem za posjetitelje.

Značaj Vjetrenice vidi se i po tome što ju je ANUBiH kandidirao za UNESCO-ov spisak prirodne baštine, također je upisana na Smaragdnu mrežu (Esmerald network).

Stanište je vrlo rijetke životinjske vrste – čovječje ribice (protens anguneus), kao i drugih vrsta neobične flore i faune.

2.3.3. Brdsko - gorsko područje

- obuhvaća veći dio općine pod šumom sa manjim naseljima razvijati će dodatno svoj prirodni potencijal kroz:
 - razvoj stočarstva, uz obiteljska poljoprivredna gospodarstva
 - proizvodnju zdrave hrane, eko i gastro turizam
 - razvoj šumarstva
 - valorizaciju novih turističkih zona
- na većem dijelu teritorija, osnovna karbonatna stijena (vapnenci, dolomitični vapneneci) je vidljiva stijena na površini terena pa stoga i lako dostupna za eksploataciju, odnosno za osnivanje kamenoloma.

2.3.4. Vodni resursi

Vodotoci

Rijeka Trebišnjica je najznačajniji vodotok na području općine i protječe Popovim poljem. Sedamdesetih je godina prošlog stoljeća izvršena regulacija njenog toka, kojom je ostvarena zaštita Popova polja od plavljenja.

Pod utjecajem kiša koje su u tom području obilne rijeka naglo povećava svoju izdašnost, te su u zadnjih nekoliko godina, uslijed neodržavanja sustava, u Popovom polju zabilježene velike poplave i štete na poljoprivrednim kulturama.

Podzemne vode

Najveći dio općine izgrađuju karbonatne stijene s dominantnom ulogom vapnenaca. Intenzivni tektonski pokreti i kraški procesi oblikovali su kolektorsku sredinu. Procesom okršavanja stijene su zahvaćene do velike dubine pa su u podzemlju razvijeni kanali i šupljine i vrlo gusta mreža međusobno povezanih pukotina.

Glavna karakteristika kraškog područja je da sva oborinska voda koja padne na njih odmah ponire u podzemlje.

Otjecanje podzemnih akumuliranih voda u vapnencu prema nižim razinama priječe naslage nepropusnih i slabo propusnih stijena različitih litoloških formacija. Dolomiti i dolomitni vapnenci trijasa, jure i krede ili eocenske diluvijalne naslage poput barijera zaustavljaju podzemne tokove te ih usmjeravaju da se pojavljuju kao izvori ili ih tok podzemne vode sifonski podiže pa izviru u moru kao vrulje. Poznata velika kraška vrela u obalnom pojasu dobivaju vodu kroz propusno karbonatno zaleđe iz Popova polja i doline Trebišnjice.

2.3.5. Eksploatacija mineralnih sirovina

Područje općine se ne odlikuje bogatstvom mineralnih sirovina. Jedino se ležišta vapnenačkih i dolomitnih stijena pogodna za korištenje kao građevinski kamen nalaze praktično u neograničenim količinama.

Tehnički građevni kamen, kojim su se zadovoljavale potrebe u niskogradnji - izgradnja ceste na lokaciji sjeverno od naselja Cicrina u zapadnom dijelu općine se trenutno ne eksploatira, ali se planira određivanje istražnog prostora za eksploataciju mineralnih sirovina - tehničkog građevnog kamena na toj lokaciji (površina 66,5 ha).

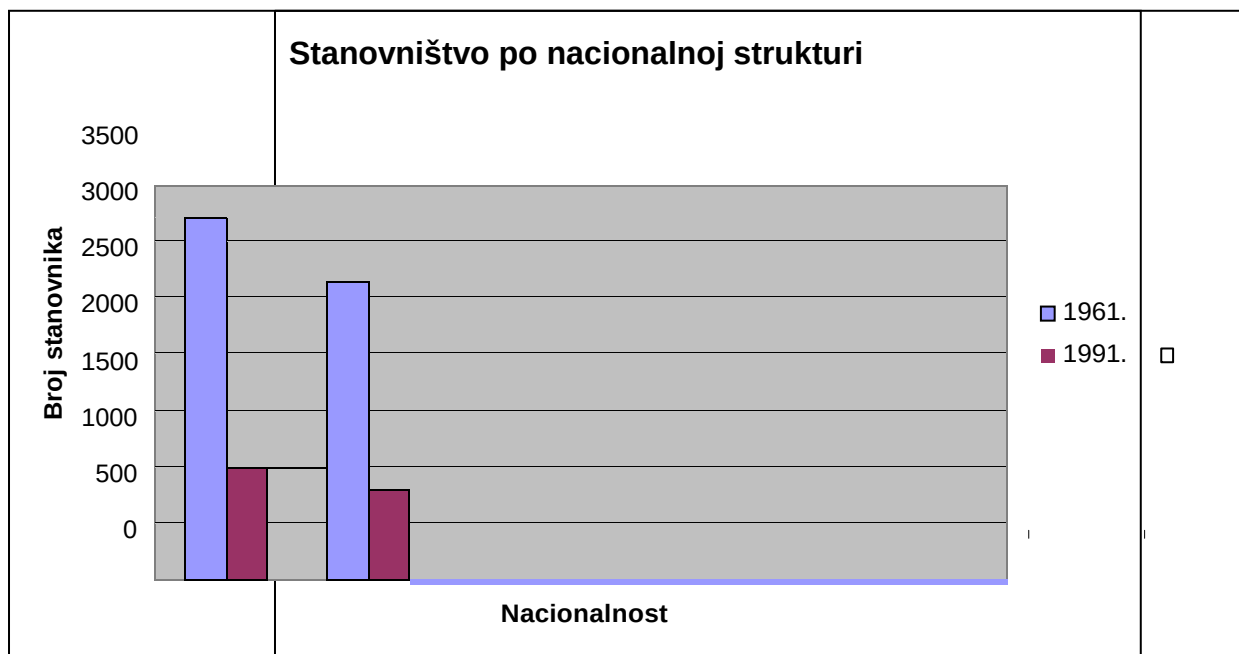
Uz cestu Zavala - Orahov Do (lokalitet Lipovečka glava) postoji kamenolom za eksploataciju ukrasnog kamena.

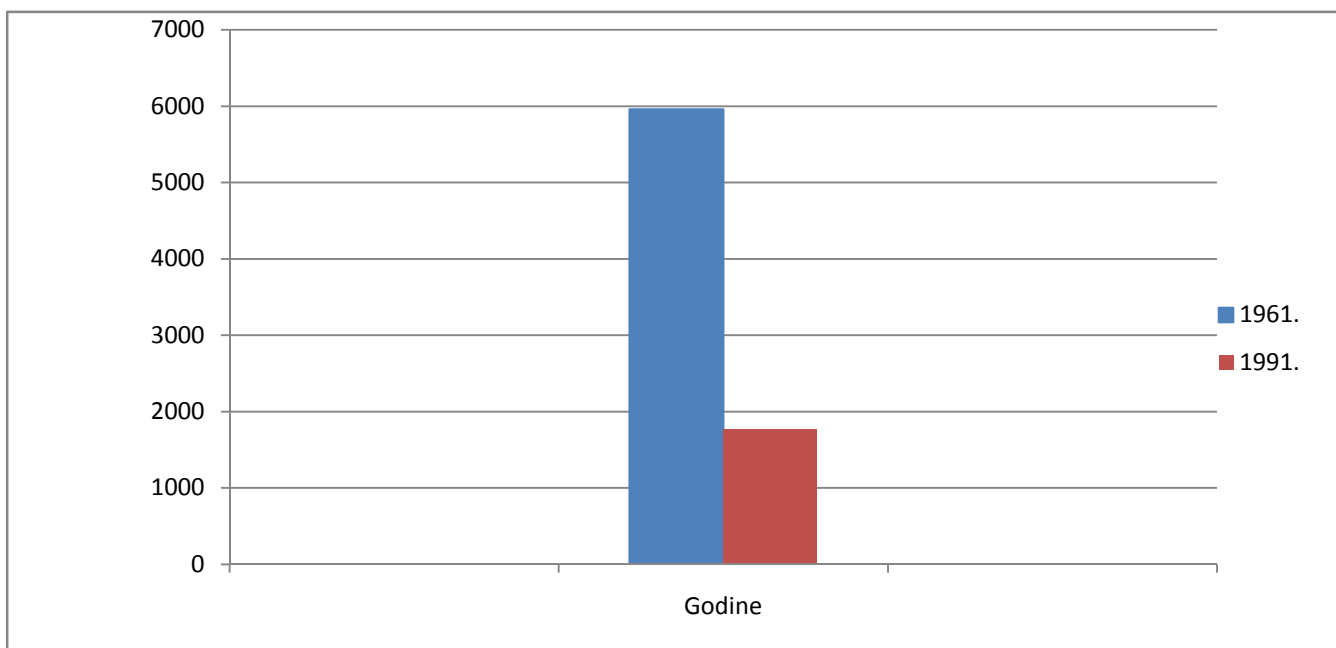
2.4. DEMOGRAFSKA SLIKA I TRŽIŠTE RADA

Demografska slika

Općina Ravno je po popisu iz 1961. godine, s nešto drugačijim sastavom naselja od današnjeg, imala 5961 stanovnika. Ukidanje općine Ravno, 1963. godine, potom 1976. godine ukidanje željezničke pruge Čapljina-Trebinje-Dubrovnik, koja je bila okosnica života ovog kraja, imalo je za rezultat nesaglediv demografski pad u idućim godinama. Po popisu iz 1991. godine na prostoru koji danas pripada općini Ravno u 54 naseljena mjesta živjelo je 1771 stanovnika.

Godina	1961.		1991.	
	Stanovnici	%	Stanovnici	%
Hrvati	3212	53,90	800	45,17
Srbi	2654	44,50	917	51,77
Muslimani	22	0,38	21	1,18
Jugoslaveni	55	0,92	20	1,12
Ostali	18	0,30	13	0,76
Svega	5961	100	1771	100

Ratna agresija na Ravno početkom listopada 1991. godine, koja je i početak rata u BiH kao i kasnija događanja (1991.- 1995.), imali su za posljedicu uz ljudske žrtve i progon lokalnog stanovništva kao i razaranje stambenih, gospodarskih i infrastrukturnih objekata.

Proglašenjem Zakona o konstituiranju novih općina u F BiH i izmjeni područja općina podijeljenih međuentitetskom i mđnužupanijskom crtom koji je usvojio Parlament F BiH 22. siječnja 1998. godine (Službene novine F BiH, broj: 6/98) službeno je i konstituirana Općina Ravno u današnjim granicama.

Točan broj trenutnih stanovnika teško je utvrditi s obzirom na to što nema službenog popisa stanovništva, te je broj stanovnika po pojedinim mjesnim zajednicama veoma promjenjiv. Prema našim procjenama na prostoru općine Ravno danas živi 1391 stanovnika.

Izražena je nepovoljna starosna struktura stanovništva, što se posebno očituje u velikoj zastupljenosti radno neaktivnog stanovništva (preko 65 godina) u odnosu na grupu od 0-14 godina.

Postojeće stanje (starosna struktura stanovništva) je za rezultat imalo dosta velik negativan prirodni prirast svih ovih godina od rata, što nama a glavni cilj postavlja upravu izmjenu istih.

2.4.2.Tržište rada

Stanovništvo općine Ravno u predratnom periodu bilo je uposleno uglavnom u metaloprerađivačkoj industriji, poljoprivredi, trgovini i turizmu.

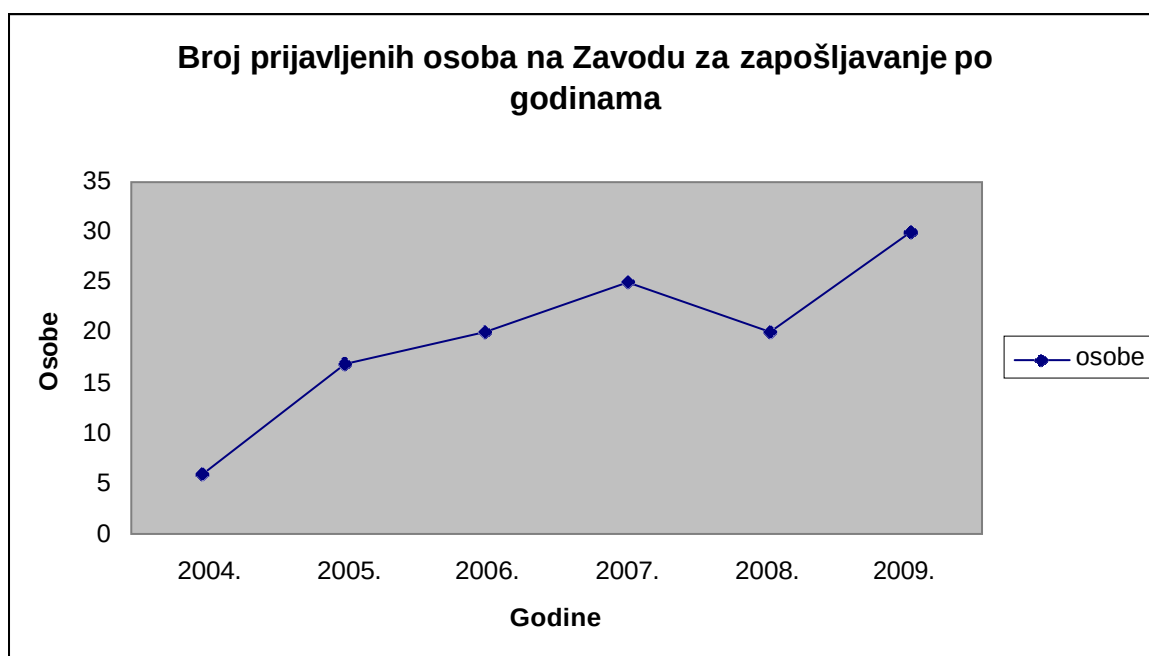
Svi gospodarski objekti su u ratu razoreni i opljačkani.

Najveći broj uposlenih danas je u službama (općina, javna poduzeća, zdravstvo, školstvo, policija), zatim poljoprivreda, trgovina, ugostiteljstvo, građevinski obrti.

Procjenjuje se da znatan broj radno sposobnog stanovništva nije prijavljen na biro rada, a njihova kvalifikacijska struktura je nepovoljna i izražen je nedostatak stručnog kadra, a posebno diplomiranih inženjera građevine.

Ured Zavoda za zapošljavanje započeo je s radom 2004. godine, a od 1994.-2004. evidenciju nezaposlenih iz Općine Ravno je vodila Ispostava Zavoda za zapošljavanje u Neumu.

Godina	Broj prijavljenih na Zavodu
2004.	6 osoba
2005.	17 osoba
2006.	20 osoba
2007.	25 osoba
2008.	20 osoba
2009.	30 osoba

Zaključno s 1.6.2010. godine na Zavodu je prijavljeno 32 osobe, te se može zaključiti da broj nezaposlenih raste paralelno sa brojem povratnika.

Prirodni resursi kojima općina raspolaže, kao i njen zemljopisni položaj i bogato kulturno nasljeđe, su prednosti koje bitno mogu doprinijeti gospodarskom ožvjlenu ovog područja, a time i osiguranju novih radnih mjesta. Zbog toga je i razvoj općine usmjeren prvenstveno prema razvoju turizma, poljoprivrede i različitih obrta.

2.5. INFRASTRUKTURA I URBANIZAM

2.5.1. Promet

Organizirani javni prevoz građana na području općine ne postoji.

Općina Ravno nalazi se na raskrižju magistralne ceste Čapljina-Stolac-Ljubinje-Ravno- Trebinje-granični prijelaz Ivanica (Republika Hrvatska) i na regionalnoj cesti Neum-Hutovo- Ravno-Zavala-Ivanica granični prijelaz Glavska (Republika Hrvatska).

Stanje cesta na području općine

Kroz općinu Ravno prolazi jedan magistralni pravac: Čapljina – Stolac – Ljubinje – Ravno – Trebinje – granični prijelaz Ivanica (Republika Hrvatska). Ovaj put je u zadovoljavajućem stanju redovito održavan od djelatnika Županijskog Ministarstva prometa i veza.

Osim ceste Ravno-Trebimlja-granični prijelaz Čepikuće (Republika Hrvatska) i Ravno-Zavala- Orahov Do-granični prijelaz prema Republici Hrvatskoj, lokalna cestovna mreža na području općine je u veoma lošem stanju. Ceste nitko ne održava i prepušteni su zubu vremena – iz dana u dan propadaju. Također napominjemo da su ratna djelovanja na području cijele općine ostavila vidnog traga na cestama koje su povezivale ravanjske mjesne zajednice sa općinskim središtem.

Regionalna cesta Neum – Hutovo – Ravno – Ivanica koji se nalazi na trasi stare pruge (Ćiro, izgrađena za vrijeme vladavine Austro-Ugarske) i vodi dalje prema Republici Hrvatskoj nalazi se u veoma lošem stanju, a naročito od Hutova pa sve do Ravnog. Osim ratnog djelovanja, navedeni cestovni pravac dodatno urušava požar koji se redovito javlja svake godine u ljetnom razdoblju.

Cestovni pravac Ivanica – Slivnica – Grepci – Slavogostići u dužini cca 35 km posebno su u lošem stanju što se odražava i na proces povratka na navedena područja. Sanacijom ovih cesta stvorile bi se pretpostavke za masovniji povratak prijeratnih stanovnika. Također sve navedeno vrijedi i za put Zavala – Kijev Do – Belenići – Ivanica.

Isto tako na prostorima općine Ravno postoji dosta nekategoriziranih i makadamskih cesta koji su u jakom lošem stanju.

Prilikom planiranja razvoja cestovne mreže na prostorima Ravnog treba ozbiljno razmisliti o magistralnom pravcu Neum – Hutovo – Ravno – Zavala – Ivanica.

Aerodrom

Najbliža zračna luka (aerodrom) je Zračna luka Dubrovnik.

Željeznički promet

Na prostoru općine Ravno nema željezničkog prometa. Do ukidanja pruge (1976.) Općina je bila povezana željezničkim prometom na cijelom svom području. Danas je najbliža željeznička stanica u Čapljini.

2.5.2. Komunikacije

Stanje telekomunikacija/fiksna telefonija

Stabilna PTT mreža postoji skoro na cijelom teritoriju općine Ravno. Na prostoru općine su uglavnom privatne kuće i većina ih ima telefonski priključak. Iako je većina kuća u ratu stradala, ljudi su dobrim dijelom obnovili i kuće i priključke na fiksnu telefoniju.

GSM mreža

Trenutno na području općine Ravno rade četiri bazne stanice i to:

- ERONET, Mostar na brdu Oblat u Ravnom
- ERONET d.d. Mostar na Trebimlju
- stanica GSM BiH na zgradi općine Ravno
- te stanica ERONET- Mostar na Ivanici.

2.5.3. Informacijski sustav

Općina nema radio stanicu. Informiranost građana je generalno loša. Dnevni tisak ne dolazi, jedino možemo reći da manji dio stanovništva ima pristup internetu. Signal BH TV1 i F TV je loš i ne pokriva teritorij cijele općine.

I svi ostali vidovi komunikacije su loši.

2.5.4. Strujna mreža

Elektro-mreža (nisko i visokonaponska) pokriva sva naseljena mjesta u općini dalekovodom 10/0,4 kV. Trenutno su u izgradnji niskonaponske mreže sa odgovarajućim transformatorom do svih naselja u MZ Ivanica. Dostupna je svim potencijalnim korisnicima gdje postoji izgrađena elektro mreža.

U općinskom planu je izgradnja dalekovoda Slavogostići – Belenići 10/0,4 kV.

Do sad je na području općine Ravno elektrificirano cca 80 % naselja.

Elektroenergetski objekti uglavnom su obnovljeni donatorskim (veći dio) i vlastitim sredstvima kao i sredstvima J.P. EP HZHB d.d. Mostar.

Raštrkanost naselja i mali broj potrošača predstavljaju otežavajuće okolnosti pri elektrifikaciji tako da je izražen problem neiskorištenosti elektroenergetskih postrojenja što izaziva velike tehničke gubitke distribucijskog preduzeća.

2.5.5. Opseg javnih i komunalnih usluga

JKP Ravno osnovano je 1995. godine na projedlog Općinskog vijeća.

Osnovne djelatnosti poduzeća su:

- Opskrba stanovništva pitkom vodom
- Gospodarenje i odvoz komunalnog otpada
- Održavanje čistoće
- Održavanje i popravka vodovoda Hutovo – Ravno
- Održavanje javnih površina
- Svi poslovi vezani za komunalnu infrastrukturu

Poduzeće ima dva uposlana i raspolaže voznim parkom koji broji dva vozila:

- Bager-kombinirka za utovare, iskope i druge poslove po potrebi JKP
- Kamion Fiat za odvoz smeća

Nalazi se u dosta teškoj situaciji što se tiče financijskog poslovanja. Naplata vode od stanovništva je oko 20 %.

Pomoć općine je minimalna iz razloga što ni Općina ne ostvaruje proračun i nemože da pomogne u većoj mjeri.

2.5.6. Vodovodna i kanalizacijska mreža

a) Vodosnabdijevanje

Vodosnabdijevanje općine Ravno riješeno je gradnjom vodovoda Neum - Hutovo – Ravno u dužini od 20 km.

Vodovod Hutovo – Ravno izgrađen je 1995. godine, ali je kvaliteta ugrađenog materijala (cijevi) jako loša pa su česti prekidi u vodoopskrbi naseljenih mjesta općine.

Trenutno je u izgradnji nastavak ovog vodovoda od Turkovića do Trebimlje gdje se nastavlja prema graničnom prijelazu Čepikuće (Republika Hrvatska) i spaja na vodovod u Slanom.

Akutan problem u općini je nedostatak pitke vode u ljetnom razdoblju zbog manjih količina isporuke pitke vode od strane JKP Neum.

b) Kanalizacija

Na području općine Ravno nema kanalizacione mreže. Sve otpadne vode su riješene septičkim jamama što su ih ljudi gradili u vlastitoj režiji. U skorijoj budućnosti u naselju Ivanica planira se izgradnja kolektora i pročišćavača otpadnih voda.

c) Prikupljanje i deponiranje otpada

Prikupljanje otpada na području općine Ravno privremeno je riješeno samo na prostoru naselja Ivanica, gdje otpad odvozi Komunalno poduzeće Trebinje. U Ravnom stanovništvo u vlastitoj režiji odvozi svoj otpad na određenu lokaciju.

d) Granični prijelazi

Na području Općine Ravno nalaze se cestovni granični prijelazi s Republikom Hrvatskom, svrstani u dvije kategorije.

Granični prijelaz II. kategorije je prijelaz za međunarodni i međudržavni promet na kojem se obavljaju poslovi iz nadležnosti policije i carine. Sanitarni, veterinarski, fitocarinarini, prometni i poslovi tržišne inspekcije odrađuju se prema vrsti prijelaza i prometa koji se obavlja na prijelazu na način propisan zakonom i međudržavnim sporazumom.

Privremene kontrolne točke na državnoj granici s drugim državama stavljat će se u funkciju graničnog prijelaza sukladno međudržavnim ugovorima koje će sklopiti Bosna i Hercegovina sa susjednim državama. U Općini Ravno postoje ovi granični prijelazi:

Granični prijelazi II. kategorije:

- Gornji Brgat – Ivanica

Međunarodni putnički prijelaz:

Čepikuće – Trebimlja,

Privremena kontrolna točka za cestovni promet:

- Lozica – privremena kontrolna točka za cestovni promet.

2.5.7.Prostorni i urbanistički plan

Prostorni plan općine Ravno je odlukom Općinskog vijeća napravljen i usvojen, kao Izmjene i dopune Prostornog plana Općine Ravno za razdoblje 2007.-2017., a trenutno se na prostoru općine isključivo radi po usvojenom Prostornom planu. U njemu je obavljeno zoniranje na poljoprivredno, građevinsko i industrijsko zemljište. U Katastru općine postoji popis zemljišta i objekata u vlasništvu općine i ona koja su u privatnom vlasništvu.

2.6. EKONOMSKA I GOSPODARSKA SITUACIJA

Područje Općine Ravno je bilo tradicionalno težačko područje, koje je postupno u drugoj polovici prošlog stoljeća izgubilo taj značaj. Danas je radno aktivno stanovništvo orijentirano na susjedna područja, a poljoprivreda je ostala na razini dopunske djelatnosti.

Turizam, kao komplementarna djelatnost poljoprivrede, nedovoljno je prisutan na ovom području s nižom razinom ponude i nedostatkom pratećih sadržaja. Proizvodno i uslužno obrtništvo samo djelomično prati potrebe lokalnog stanovništva.

Danas su osnovne karakteristike gospodarstva rezultat nepovoljne demografske slike i nedovoljne iskorištenosti postojećih potencijala. Najkraća ocjena svodi se na:

- opadanje broja radno aktivnog stanovništva,
- nizak stupanj zaposlenosti,
- izražene dnevne migracije,
- nedovoljno iskorištene kvalitetne poljoprivredne površine koje omogućavaju proizvodnju tradicionalnih poljoprivrednih grana, ali i uvođenje novih oblika proizvodnje zdrave hrane,
- proizvodni kapaciteti koji se mogu aktivirati,
- skromna turistička ponuda i
- blizina značajnih tržišta na jakim turističkim područjima.

U prijeratnom razdoblju glavni ekonomski subjekti su bile tvrtke u državnom vlasništvu, i to pretežno veleprodaje na Ivanici, te tvornica alata u Ravnom.

Danas se u općinu Ravno vratilo oko 50% njezinih stanovnika, i to većinom starijih ljudi. Prometna izoliranost i uništeno gospodarstvo kočili su masovniji povratak. Zbog toga je općina prvo krenula u obnovu infrastrukture, pa je tako obnova elektro mreže započela još 1993. god. i u završnoj je fazi na samom jugoistoku općine. Vodovod iz pravca Hutova do Ravnoga, uz pomoć Svjetskog luteranskog saveza i Vlade Herceg Bosne je završen 1995. god., a u tijeku je izgradnja vodovodnog pravca od Turkovića prema Trebimlju. U planu je izgradnja vodovoda za Ivanicu.

1994. godine završena je nova zgrada općine, a 1995. godine i izgradnja zgrade Doma zdravlja Ravno, pa tako naši povratnici imaju na raspolaganju cjelodnevnu zdravstvenu skrb.

Trenutno na prostoru općine u zapošljavanju prednjače državne tvrtke: Općina, Elektroprivreda, Dom zdravlja, Zavodi i javna poduzeća. Privatna poduzeća i obrtnici se većinom bave: građevinarstvom, obradom kamena, trgovinom, poljoprivredom, ugostiteljstvom i uslužnim djelatnostima.

Okosnica prostornog razvoja kroz povijest i danas vezana je za primarni magistralni cestovni pravac koji spaja Trebinje s Mostarom i prolazi sjevernim rubom Popova polja. Mrežu sekundarnih pravaca čine regionalne i lokalne ceste, a za zadovoljenje postavljenih ciljeva za siguran, trajan i pouzdan promet nužno je izgraditi, dograditi i opremiti sve kategorije prometnica.

Cilj nam je omogućiti pravilnu raspodjelu gospodarskih i drugih sadržaja u prostoru:

- proširiti ugostiteljske i turističke ponude riješit će se u okviru planirane turističke zone LEDENICE, istočno od Ivanice,
- Špilju Vjetrenica afirmirati turistički i znanstveno,
- razviti ekološku i intenzivnu poljoprivredu Popova polja, te stočarstvo na brdskom dijelu Općine,
- uspostaviti poslovne zone Obale u Ravnom, te specijalističke zone u Zavali,
- uspostaviti turističke zone u Ravnom i Orahovu Dolu,
- uspostaviti poslovno stambene zone u Orahovu Dolu i na Trebimlju.

2.6.1. Poljoprivreda

Zahvaljujući širokom mozaiku tipova tla, mikroklima, te zemljopisnom smještaju, ponuda poljoprivrednih proizvoda se može odlikovati velikim asortimanom i raznolikošću, mada se povratnici sve više odlučuju za voćarstvo i vinogradarstvo, posebno za sadnju: breskve, nektarine, jabuke i stolno grožđe.

Postojeće obradivo tlo čini samo mali dio teritorija općine, pa zbog toga čuvanju obradivog tla od prenamjene, uništenja, onečišćenja i oštećenja treba dati punu pažnju. Prikladno tlo može biti neobrađeno, ali zato sačuvano i nikada izgubljeno za poljoprivrednu proizvodnju.

Poljoprivreda se kod nas i danas smatra "nazadnim i primitivnim" zanimanjem. Zbog toga treba stvoriti uvjete i dokazati da se "časno" i kvalitetno može živjeti i od poljoprivredne proizvodnje.

Nužno je napraviti *bajpas* u poljoprivrednoj oblasti za radno nemobilizirano stanovništvo radi povećanja *per capita*:

- formirati kooperativnu organizaciju za otkup i plasman poljoprivrednih proizvoda po garantiranim cijenama
- na razini općine donijeti odluku da se zemlja koja se ne koristi i koja je zapuštena više od 3 godine dodijeli na korištenje drugom domaćem korisniku na razdoblje od najmanje 6 do 8 godina za proizvodnju poljoprivrednih proizvoda;
- u okviru općine Ravno formirati snažnu poljoprivrednu asocijaciju koja će moći provesti ove ideje;
- ova poljoprivredna institucija treba da bude glavna pomoć i poluga budućoj kooperativnoj organizaciji koja bi morala:
 - osigurati profitabilnu proizvodnju za one osobe koja žele živjeti u cijelosti ili dijelom od poljoprivredne proizvodnje
 - osigurati ugovorene cijene (garantirane)
 - osigurati tehnologiju proizvodnje
 - osigurati prodaju gotovih proizvoda

Državna administracija i vlast trebaju stvoriti uvjete i poslovnu motivaciju za ulaganja u izgradnju objekata za preradu i skladištenje poljoprivrednih proizvoda.

2.6.2. Ratarstvo

Glavna ratarska proizvodnja odvijala se i odvija se u Popovu polju, čija ukupna površina je 180 km². Sredinom polja teče rijeka Trebišnjica, a uspostavljanjem hidroenergetskog sustava na Trebišnjici došlo je do reguliranja njezinog vodenog toka, što je otvorilo mogućnosti za organiziranje veoma intenzivne poljoprivredne proizvodnje. Kontinuirani

vodeni tokovi rijeke, koja je to tada bila ponornica, su omogućili izgradnju sustava za natapanje (900 ha) i eliminirali negativne posljedice sustava vodenih slojeva do 1991., koji je do tada bio jedan faktor koji je ograničavao proizvodnju. Sama zemlja je nezagađena, izuzetnog je sastava što je potvrđeno i analizama. Poljoprivredni potencijal polja bi trebao biti jedan od najvećih u državi.

Uz pomoć Vlade Kraljevine Španjolske obnovljeni su stari cjevovodi od sustava za natapanje i izgrađeni novi koji već pokrivaju površinu od 1000 ha. Uz razminiranje dijela Popova polja, ovo je jedan od glavnih uvjeta za pokretanje poljoprivredne proizvodnje.

Godine 2002/2003 pojedinci su uspjeli na manjem dijelu Popova polja pokrenuti proizvodnju voća i zasaditi cca 100 ha voćnjaka i vinograda, što je trenutno najveći podignuti poslijeratni voćnjak u FBiH, a bez državne pomoći i subvencija, ali nažalost u posljednje vrijeme, zbog nekontroliranog izlivanja vode iz gornjih horizonata rijeke Trebišnjice, novozasađeni intenzivni voćnjaci odumiru.

I pored svega može se reći kako je po obilježjima poljoprivredne proizvodnje općina povrtlarsko i voćarsko područje.

2.6.3. Stočarstvo i pčelarstvo

Stočarstvo je uglavnom sporedna grana proizvodnje na obiteljskim gospodarstvima, a isto je i s proizvodnjom meda i sakupljanjem aromatičnog i ljekovitog bilja, iako postoje idealni uvjeti za razvoj istih.

2.6.4. Turizam

Turizam je djelatnost koja na različite načine djeluje na razvoj ostalih gospodarskih, javnih, kulturnih i sportskih aktivnosti, a istovremeno najbolje verificira postojeće kulturno i povijesno nasljeđe kao i prirodne ljepote nekog područja. Turizam je za općinu Ravno jedna od najperspektivnijih privrednih grana, koja će u budućnosti pored poljoprivrede, biti okosnica razvoja ovog područja, a uglavnom počiva na znanstvenom istraživanju i turističkoj valorizaciji nadaleko poznate špilje „Vjetrenica“.

Trenutna slika turizma jest postojanje nekoliko desetaka ilegalnih turističkih apartmana na Ivanici, te izletnički turizam u Vjetrenicu i prateće kulturne spomenike.

Prostornim planom Općine je prepoznata i predložena zaštita područja špilje Vjetrenice, tog prirodnog prostora.

Crkva sv. Mitra u Ravnom, koja je zaštićeni spomenik kulture, prvi put se spominje 1622. godine, ali postoji priča da je pravljena 150 godina prije Turaka. U njezinoj blizini nalazimo i stećke. Crkva sv. Roka na Trebimlji je rijedak očuvani sakralni objekt iz srednjeg vijeka obnovljen po završetku rata.

Privremena lista nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH 33/02), je rezultat rada Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika BiH. Sa područja Općine Ravno na Privremenu listu nacionalnih spomenika BiH uvršteni su:

- 487. Ravno - Crkva sv. Mitra sa starim grobovima
 - 488. Ravno - Trebimlja – Crkva sv. Roka
 - 489. Ravno - Zavala - Manastir Zavala (graditeljska cjelina)
 - 490. Ravno - Zavala (Crkvina) - Ostaci katoličke crkve sv. Petra – arheološko područje
- Nacionalni spomenici su:
- 489. Ravno - Zavala - Manastir Zavala (graditeljska cjelina)
 - 490. Ravno – Zavala (Crkvina) - Ostaci katoličke crkve sv. Petra – arheološko područje

Crkva sv. Roka u Trebimlji

Župna crkva Rođenja BDM u Ravnom

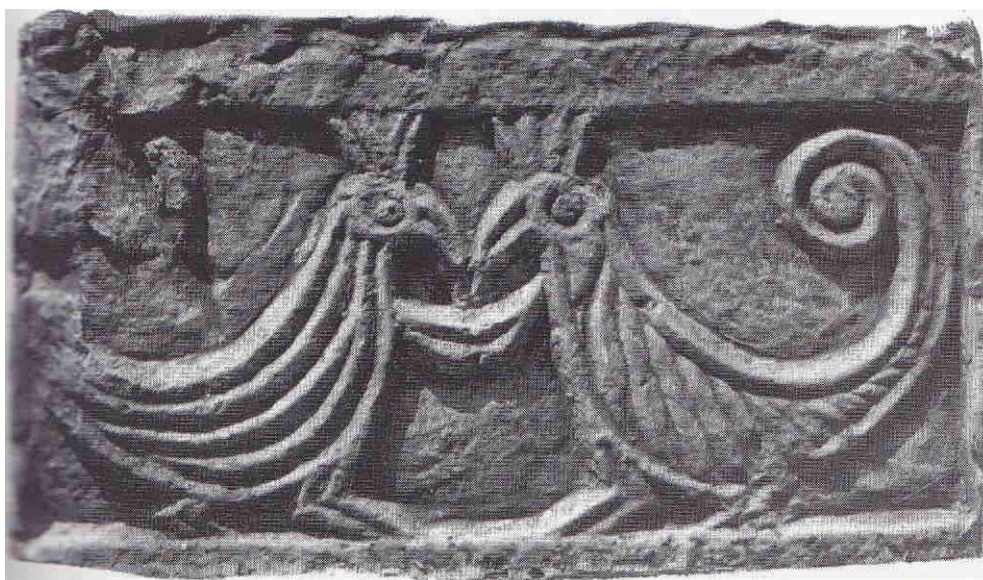
Župna crkva u Ravnom datira iz sredine 16. stoljeća. Crkva čuva najstariji zapis ovog područja zapisan na bosančici. Za vrijeme rata crkva je oštećena, ali je obnovljena nakon završetka rata.

Zapis na bosančici u crkvi Rođenja BDM u Ravnom

Crkva sv. Ivana u Veljoj Međi spominje se početkom 17. stoljeća

Ploča s likom dvije ptice koje piju iz zajedničke posude, donesena u Zavičajni muzej u Trebinju prije arheološkog iskopavanja. Njezina je veličina prema Vegi 43 x 24 x 15 cm.

U Zavali se nalaze ruševine starohrvatske Crkve sv. Petra. Crkva je građena iz 11. stoljeća. O njezinoj kulturnoj i vjerskoj vrijednosti govori zbirka namještaja sa starohrvatskim motivima

u kamenoj plastici koja se nalazi dijelom u Zemaljskom muzeju BiH, a dijelom u Zavičajnom muzeju u Trebinju.

U Zavali je smješten pravoslavni manastir sv. Petra, iz šesnaestog stoljeća. Najstariji pisani dokument iz 1514. godine je potvrda o prodaji vinograda Serafijonu, igumanu manastirskom. Manastiru je dat ferman za obnovu trošne crkve njegove 1587. godine, uz uvjet da crkva ne smije biti veća nego ranije. Unutrašnjost crkve je 1619. godine freskama ukrasio hilendarski monah Georgije Mitrofanović.

Manastir Zavala

Freske u manastiru u Zavali

Nema turizma bez dobrih prostornih planova, kvalitetnih sadržaja i infrastrukture koja ih podržava, te ekologije kao krune svih tih sadržaja.

Ovom prigodom treba djelovati istovremeno u više pravaca:

- Revitalizacija Vjetrenice, uz mogućnost razvijanja izletničkog, boravišnog, ruralnog, znanstvenog, špiljskog turizma i avanturizma.
- Izgradnja mountain-bike staze Zavala – Belenići – Ivanica,
- Rekonstrukcija i stare željezničke pruge na relaciji Ravno – Zavala,
- Revitalizacija Ivanice,
- Izgradnja pristupnih cesta i parkinga
- Izgradnja smještajnih kapaciteta (kao restoranskih i kulturnih sadržaja)
- Uređenje svih ostalih sadržaja turizma (spomenici kulture, vjerski i kulturni objekti)
- Uređenje Bjeljava kao turističko-rekreativnog centra kao rekreativne zone i šetališta sa mnogo lijepih rekreativnih staza,
- Izgradnja novih turističkih sadržaja u Ravnom i Orahovu Dolu,
- Izgradnja zatvorenog općinskog bazena sa popratnim sadržajima, po mogućnosti olimpijskih dimenzija

Ljepote krajolika samo 10-ak kilometara udaljenog od mora i jake turističke destinacije Dubrovnika i okolice prednosti su razvoju turizma na ovom području. Ono što predstoji u sljedećem razdoblju je izgradnja smještajnih jedinica, tipa ruralnog turizma u Ravnom i Orahovom Dolu te na potpuno opremljenoj lokaciji Ledenice istočno od Ivanice i to kombiniranom izgradnjom hotelskih kompleksa, manjih apartmanskih objekata i vikend objekata. Tako bi se na ovom prostoru mogao razviti izletnički, boravišni, ruralni, lovni, sportsko-rekreacijski, gastronomskog, znanstveni, špiljski i etno turizma i avanturizma.

Pogled sa Ledenica prema Jadranskom moru

Stambena arhitektura je znatno skromnija, a iz tog kompleksa ističu samo neki sačuvani stambeni – gospodarski kompleksi u naselju Ravno, odnosno pojedinačni objekti (npr. zgrada bivše željezničke stanice u Ravnom). Kad govorimo o načinu stanovanja u Općini Ravno, govorimo o civilizacijskoj vrijednosti, o kontkentu, o ambijentu. Ne možemo govoriti o formi tradicijske kuće ovoga podneblja, o specifičnosti lokalne arhitekture, budući je u tomi smislu prepoznatljiva tek tradicijska kamena kuća, karakteristična za šire područje Mediterana i Hercegovine.

2.6.5. Istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina

Istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina vezano je na područja na kojima se utvrde prirodni resursi za koje je ekonomski opravdano iskorištavanje i može se vršiti samo na osnovi eksploatacionog (rudarskog) i sanacionog projekta s planom uređenja za konačnu namjenu, te studije utjecaja na okoliš, ukoliko je njena izrada propisana. Postojeća eksploatacijska polja, kao i istražna polja mineralnih sirovina su obilježena u Prostornom planu na kartografskom prikazu broj 1. - Korištenje i namjena površina u mjerilu 1:25.000. Planom su određeni istražni prostori za eksploataciju mineralnih sirovina - tehničkog građevnog kamena na lokacijama:

- Cicrina (površina 66,5 ha)
- Začula (površina 76,2 ha)
- Gradina (površina 4,5 ha).

Postojeća eksploatacijska polja moguće je koristiti (proširivati) uz uvjete propisane zakonom, a dijelove i cjeline koji se napuštaju i zatvaraju potrebno je sanirati, revitalizirati ili prenamijeniti u skladu s izrađenom dokumentacijom na načelima zaštite okoliša.

2.6.6. Mjere i aktivnosti na realizaciji

Privatni sektor je u uvjetima tržišnog privređivanja pokretač i nositelj razvoja, a da bi on to mogao biti, neophodno je da se neprekidno stvara neometani prostor i unapređuje mogućnost za bavljenje gospodarstvom. Razvojni projekti poduzeća često idu ispred stvaranja uvjeta da se oni uspješno realiziraju i vrlo važno je da potencijal tih projekata bude prepoznat i da iz takve percepcije proisteknu konkretne mjere podrške u realizaciji. Najveće srednjoročne i dugoročne šanse u uvjetima sveopće globalizacije svih strateški važnih

sektora i monopoliziranja financijski najizdašnijih poslova i djelatnosti, objektivno, jeste razvoj poduzetništva i obrta u segmentu tzv. malih, srednjih i ortačkih, odnosno porodičnih kompanija, a u okviru tog segmenta razvoj poljoprivrede i sektora usluga. Javna usluga državne uprave mora se podizati na maksimalnu razinu u cilju servisiranja poduzetnika, što podrazumijeva sve aspekte podrške:

- projektiranja i planiranja, realizaciju svih programa koji su usmjereni na podršku razvoju,
- ubrzavanje postupaka i procedura, promjenu i maksimalno fleksibilnu i racionalnu primjenu propisa,
- organizaciju javne uprave na način da ona istinski služi poduzetnicima itd.

Sve odogovarajuće službe trebaju biti orijentirane ka gospodarstvenicima, kao i ministarstva pri višim razinama uprave, moraju biti maksimalno stavljene u funkciju potreba gospodarstva.

Postoji i onaj segment organizacije institucija državne uprave na koji je teže ostvariti utjecaje sa pozicije interesa gospodarstvenika ovih prostora: organizacija, efikasnost i kvalitetu kadrova u službama nadležnim za pitanja poreza, carina, sigurnosti, tržišnih kontrola i sl, a da bi takav utjecaj bio moguć gospodarstvenici moraju pronaći efikasnu formu vlastitog organiziranja i preciznog i jasnog artikuliranja svojih zahtjeva.

Javna usluga nevladinih organizacija koje pružaju podršku razvoju (udruženja, komore obrtnika i privrednika, zajednice, agencije, poslovna udruženja, menadžmenti poduzetničkih inkubatora, uprave industrijskih zona...) je neophodna i postoji mnogo toga što se može uraditi na podizanju kvaliteta te usluge ukoliko se privredna društva istinski zainteresiraju i ulože u takve servise:

- objediniti informacije, savjetodavnu i administrativnu pomoć neophodnu biznismenima
- brinuti o zastupljenosti lokalnih predstavnika u komorskim organizacijama
- kreirati zajedničke programe radi kooperacije (zajedničkog osnivanja firmi i ulaganja, zajedničkog sudjelovanja na tenderima, konzorcija koji će skupa projektirati određene segmente razvoja i nositi određene privredne inicijative itd.).

2.6.7. Ekološki aspekti

Ekološki problemi vezani za očuvanje i zaštitu čovjekove okoline, od izuzetnog su značaja kod implemetiranja ove investicije, posebno za zdravlje ovih stanovnika i pozitivno mišljenje potrošača.

Sama zemlja je nezagađena, izuzetnog je sastava što je potvrđeno i analizama. Još u prednosti možemo dodati: čisti zrak, submetiteranska klima zbog blizine Jadranskog mora, a u blizini nema nikakvih zagađivača.

Kako je planirano da regija razvija seoski turizam, posebno špiljski u pećinu Vjetrenicu, investitor je posebno zainteresiran za očuvanje ovako zdrave čovjekove okoline pa u tom interesu Federalno ministarstvo okoliša i turizma zajedno s Općinom Ravno 2010. pokrenulo izradu Studije izvodivosti zaštite za zaštićenu prirodnu vrijednost špilje Vjetrenica i dijela Popova polja u Općini –Ravno, a istu je prihvatilo Općinsko vijeće Odlukom br. OV-123/10 od 26. 10. 2010.god. Studijom su definirane tri zone zaštite: zona stroge zaštite, zona aktivne zaštite i zona usmjerenog razvoja te zona korištenja. Prostor najstrože zaštite određen je po primarno ekološkim kriterijima, dok su prostor za razvojna usmjerenja izdvajani po funkcionalnom principu.

2.7. OBRAZOVANJE, KULTURA I ŠPORT

2.7.1. Obrazovanje

Obrazovanje je jako važno za razvoj cjelokupnog društva, a posebno za razvoj lokalne zajednice. Ono je temelj kako gospodarskog, ekonomskog tako i kulturnog blagostanja svake zemlje.

Povijest obrazovanja u Općini Ravno duga je više od 100 godina. Istina, cijelo to vrijeme, postojalo je samo osnovno obrazovanje, kojim je bila obuhvaćena sva populacija. Prostor je bio naseljen, pa su tako 1971. godine na području Općine Ravno funkcionirale 4 osmogodišnje škole i 4 četverorazredne škole s ukupno 1 040 učenika i 60 djelatnika.

Politikom bivše države koja je degradirala selo i poljoprivredu, stanovništvo masovno odlazi u gradove gdje se koncentrirala sva moguća industrijska proizvodnja i državna administracija.

Nekadašnje osmorazredne škole Trebimlja, Ravno, Poljice i Veličani i četverorazredne Velja Međa, Zavala, Kijev Do, Šćenica, Mrkonjići, Strujići i Orašje ujedinjuju se u ondašnji OOUR Osnovna škola Ravno 1974./75. Škola je tada imala 700 đaka koji su pohađali nastavu u 31 odjeljenju.

Ukidanjem željezničke pruge 1976. godine, ljudi masovno ostaju bez posla i primorani su napustiti ovaj kraj.

To je rezultiralo time da smo 1985. godine imali 2 osmogodišnje i 1 četverogodišnju školu s ukupno 175 učenika i 25 djelatnika. 1991., zbog smanjenog broja učenika, 90 učenika ukupno, Osnovna škola Ravno prestaje djelovati samostalno i pripaja se Drugoj osnovnoj školi u Trebinju.

Nakon oslobođenja, školske 1994. /95. godine obnavlja se Zgrada Osnovne škole na Trebimlju i školu pohađa 12 učenika u svim razredima

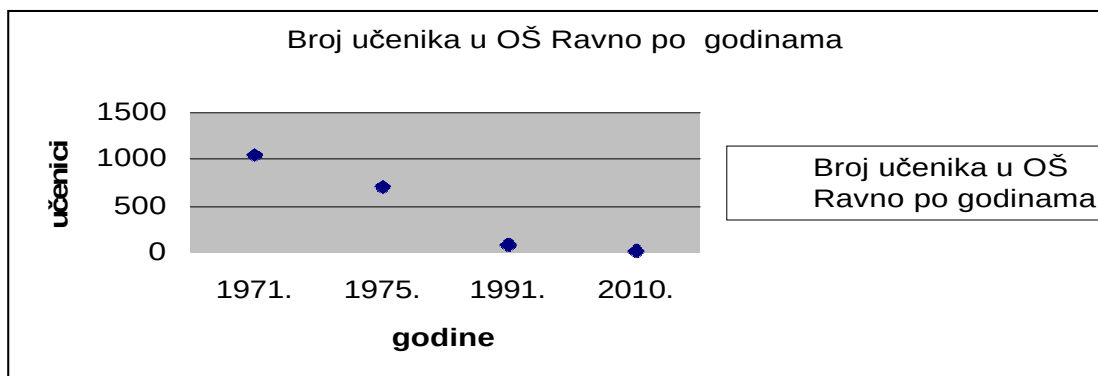
Djeca iz Ravnog su još u progonstvu i pohađaju školu u mjestima privremenog boravka. Po oslobođenju, školska zgrada u Ravnom se oslobađa i u obnovljenoj školi rad počinje 1999. Po otvaranju škole u Ravnom, ona postaje središnja, a novootvorena škola na Trebimlju i škola na Ivanici postaju njezini područni odjeli.

U Općini Ravno djelatnost osnovnog obrazovanja regulirana je Zakonom o osnovnom obrazovanju i ostalim propisima iz oblasti osobnog obrazovanja.

U procesu obrazovanja ispunjen je princip multietničnosti što je pokazano izvođenjem zajedničkih nastavnih planova i programa, primjenjuje se više nastavnih planova programa, a došlo je do promjene nastavnih sadržaja u odnosu na prije.

Trenutno se osnovno obrazovanje izvodi u sklopu Osnovne škole Ravno u Ravnom i njezinom Područnom odjelu na Ivanici.

U 2010. godini osnovnu školu pohađa ukupno 13 učenika u 3 odjeljenja.

Ovaj broj nam pokazuje koliko je smanjen broj stanovnika u odnosu na razdoblje prije rata. Nacionalni sastav učenika odražava nacionalni sastav stanovništva. Općina sudjeluje u osiguranju troškova prijevoza za sve učenike i nastavnike.

U školi je uposleno 6 nastavnika.

Zgrada osnovne škole u Ravnom

Potrebe obrazovanja i odgoja su od javnog interesa u Općini i treba ih uskladiti s dugoročnim programom razvoja osnovnog i predškolskog obrazovanja na razini Županije.

Prostorni uvjeti i opremljenost škola u potpunosti zadovoljava standarde i omogućava obrazovanje mnogo većem broju učenika, nego što ih sada pohađa školu.

2.7.2. Kultura

Već 1925. izgrađena je Čitaonica, koja je postala mjesto okupljanja i kulturnog djelovanja Ravnjanima. U njoj se odvija cjelokupni kulturni život: pripremaju se i izvode priredbe, čitaju novine i ostali kulturni časopisi. Bila je vrlo aktivna glazbena sekcija. U II. Svjetskom ratu je zavrlo kulturno djelovanje, a odmah poslije rata, točnije 1946. obnovljeno je Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, koje je djelovalo sve 1949., kada su ukinuta sva društva s nacionalnim obilježjem. Nakon toga je formirano Društvo „Novi život“ koje je pripremalo i izvodilo kazališne predstave, a i danas se neki sjećaju uspješne predstave Nušićeva „Pokojnika“. Kulturni život je bio bujan, a učitelji i učenici iz Osnovne

škole Ravno uvijek su sudjelovali u priredbama i dali značajan doprinos njegovom prosperitetu.

U Društvu Novi život su djelovale sekcije: folklorna, glazbena, dramska i zbor.

Želja nam je da Općina Ravno oživi prijeratnu dinamiku kulturnih sadržaja kroz organiziranje književnih susreta, kazališnih izvedbi, likovnih izložbi i kolonija. To se može realizirati obnavljanjem odgovarajućeg kulturnog društva, koje bi bilo nositelj tih aktivnosti.

Iako Ravno nije imalo kino dvoranu, u Čitaonici su se povremeno prikazivali filmovi. Na našim prostorima snimani su i neki igrani i dokumentarni filmovi, u čemu je prednjačio redatelj porijeklom iz ovih krajeva, Vlatko Filipović, sa svojim filmovima: Moja strana svijeta, Žedno polje i dr.

U Ravnom su djelovale dvije knjižnice, bogata knjižnica Zemljoradničke zadruge i školska knjižnica, opremljena prema nastavnom programu. U ratu su obje potpuno uništene.

Dom Kralja Tomislava u Ravnom

Kralja Tomislava Dom je u ratu skoro uništen. Čitaonica je obnovljena sredstvima donacije, a većim dijelom dragovoljnim radom Ravnjana. Vraćanje u prvobitno stanje iziskuje više novčanih sredstava.

Djelomično je obnovljena školska knjižnica, a osjeća se velika potreba za obnovom javne knjižnice u prostorima Čitaonice.

**Spomenik Ruđeru Josipu Boškoviću ispred zgrade općine Ravno
autorsko djelo akademskog kipara Ilije Skočibušića**

2.7.3. Šport

Za normalan život jako je važnu ulogu imao i šport. U poslijeratnim (50-te, 90-te) organiziran je bio nogomet i stolni tenis, a održavali su se i turniri u biljaru. Nogometne ekipe redovito su imale i natjecanja u ostalim hercegovačkim gradovima, a samo Ravno bi oživjelo kad bi bilo domaćinom turnira.

Lovačko društvo je djelovalo je istih godina kad i nogomet a njegovo je djelovanje nastavljeno i nakon novoga rata što upućuje na veliki interes mještana za ovu vrstu rekreacije.

Športske aktivnosti su se odvijale kroz rad sportskih udruženja u otvorenim športskim objektima.

Potrebe u dugoročnom programu razvoja športskih djelatnosti bi bile realizirane tako što bi se radili poticaj i Općine pojedincima, športskim udruženjima i športskim savezima te osiguranjem ravnopravnog pristupa u korištenju državnih dobara.

Jedan od takvih poticaja bio je i doprinos HNŽ za organiziranje maratona u Ravnom.

2.8. ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA

2.8.1. Zdravstvena zaštita

Planiranje i programiranje razvoja zdravstvene zaštite usko je povezano sa demografskom slikom općine. Općina Ravno ima izrazitu demografsku disperziju, na 321 km², živi oko 1 391 stanovnik i to su većinom stariji ljudi, koji već iziskuju zdravstvenu skrb u kući. Nizak ekonomski standard je indikator negativnog zdravlja, jer kvaliteta prehrane i stanovanja ima veći utjecaj na zdravlje stanovnika nego sam zdravstveni sektor.

Poslije ukidanja željezničke pruge, nezaposlenost je postala izražen i važan problem. Većina stanovništva je migrirala u gradske sredine. Cjelokupno stanovništvo je izbjeglo 1991. godine, ali se poratnih godina vratilo oko polovine stanovništva. Naš je plan da će se u narednih 5 godina vratiti još pola izbjeglih osoba.

Prije rata općina Ravno je bila u sastavu općine Trebinje, a zdravstvena zaštita se koristila u okviru Medicinskog centra Trebinje. 1995. Ministarstvo zdravstva Herceg Bosne je osnovalo Ustanovu Dom zdravlja Ravno, a njegove usluge se danas mogu koristiti u 3 ambulante: u zgradi Doma zdravlja u Ravnom, u prostoru bivše osnovne škole na Trebimlju i u prostoru Doma kulture Orahov Do. U planu je otvaranje Područne ambulante na Ivanici. Svojom djelatnošću Dom zdravlja Ravno u cijelosti pokriva područje općine Ravno. Lokalnim prometnicama omogućena je povezanost Doma zdravlja sa svim naseljenim mjestima, osim Ivanice. Zbog velike udaljenosti od sjedišta Doma zdravlja Ravno, imamo problem zdravstvene skrbi na jugoistočnom prostoru općine, ali tu je većina stanovništva zdravstveno osiguranja u Trebinju ili Dubrovniku, pa su tamo i korisnici zdravstvenih usluga.

U Domu zdravlja Ravno funkcioniraju sljedeće službe:

- opća medicina (sve tri ambulante) sa hitnom medicinskom pomoći - 2 tima,
- stomatološka služba - 1 tim,
- hematološki i biokemijski laboratorij sa 24 satnim radnim vremenom

Tehnička opremljenost Doma zdravlja Ravno u Ravnom je na zavidnoj razini, a vozni park koristi 2 nova vozila, dok su terenske ambulante smještene u oštećenim prostorima sa minimalnom opremom. Sredstva za funkcioniranje Doma zdravlja Ravno se u cijelosti doznaju od Zavoda za zdravstveno osiguranje HNŽ i ona su sada dostatna za redoviti rad. Puštanjem u rad ambulante na Ivanici, potrebe za financijskim sredstvima će se značajno povećati, pa u koliko ne bude riješeno to financiranje, dovest će se u pitanje kvaliteta zdravstvenih usluga na cijelom prostoru općine Ravno.

Ustanova Dom zdravlja Ravno pruža usluge stanovništvu iz primarne, a djelomično i iz specijalističko-konzultativne zdravstvene zaštite u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, postojećim propisima, normativima i standardima, dok sekundarne zdravstvene usluge naši stanovnici koriste u SKB Mostar i Općoj bolnici Dubrovnik.

Glavni javnozdravstveni problemi općine Ravno su:

- velika udaljenost od većih medicinskih centara (Mostar i Dubrovnik),
- devastiranost objekata terenskih ambulanti,
- slabi higijensko-sanitarni uvjeti u područnim ambulantama,
- veliki broj starih koji nisu zbrinuti i socijalno ugroženi osoba,
- nizak natalitet i prirodni priraštaj,
- porast prostranih psihičkih poremećaja,
- nepostojanje gradske ljekarne.

Dom zdravlja nastoji stvoriti odgovarajuće uvjete za rad i u područnim ambulantama. Posebnu pažnju treba posvetiti kvalitetu zdravstvenih usluga, pružanju brže i efikasnije zdravstvene zaštite; ostvarivanju uvjeta za veću dostupnost i približavanje zdravstvene zaštite stanovništvu, posebno većom obuhvatnošću stanovništva kućnim liječenjem, palijativnom skrbi u kući, patronažnom službom kao i organiziranjem rada u terenskim ambulantama; opremanju službi odgovarajućom opremom i njenim potpunijim korištenjem, pojačanom djelovanju na razvoju preventivnih mjera i aktivnosti, te ostvarenju zahtijeva da preventivne usluge iznose najmanje 30% od ukupnog broja ostvarenih usluga, edukativnom radu vlastitog stručnog kadra, kako liječnika tako i medicinskih tehničara i drugih djelatnika.

2.8.2. Socijalna zaštita

Socijalna zaštita na području općine Ravno se ostvaruje kroz rad Općinske službe za društvene djelatnosti. Postojeći sustav socijalne zaštite na području općine Ravno pokušava osigurati socijalnu sigurnost za ugrožene i nemoćne osobe. Uzroci loše socijalne slike općine leže u teškoj ekonomskoj situaciji koja se ogleda u velikom broju starijih i nezaposlenih osoba, te u porastu siromaštva, kao i nezadovoljavajućem obimu sredstava izdvojenih za socijalnu i zdravstvenu zaštitu. Iako se općenito smatra da je broj žitelja u stanju socijalne potrebe u konstantnom porastu, Općina pokušava osigurati adekvatne podatke o stvarnom stanju na terenu, tj. stvarnim potrebama stanovništva. Korisnici su dovoljno informirani o dostupnosti socijalne pomoći, ali ne o kriterijima i procedurama, što dovodi do mogućnosti izostavljanja dijela ugrožene populacije iz sistema socijalne zaštite. Glavni prihodi socijalno ugroženim osobama su mjesečne dotacije iz Ministarstva zdravstva, rada i socijalne skrbi HNŽ-a, takvih korisnika je trenutno 60 korisnika socijalne pomoći, a 5 osoba smještenih u socijalnoj ustanovi. Najugroženijim osobama općina Ravno kupuje lijekove i neophodne potrepštine. Značajnu prepreku efikasnijem radu Službe za socijalni rad predstavlja postojeća materijalno-tehnička neopremljenost koja se naročito odnosi na potrebu za terenskim vozilom, računarima i pratećom uredskom opremom. Ono što bi u znatnoj mjeri unaprijedilo rad Ureda za socijalni rad i omogućilo pružanje usluga zasnovanih na potrebama korisnika je svakako poboljšanje koordinacije i rada s mjesnim zajednicama, što je trenutno onemogućeno uslijed nedostatka profesionalnih kadrova i opreme umjesnim zajednicama. Ipak, ohrabrujuća je činjenica da je u toku reorganizacija rada mjesnih zajednica i njihovo popunjavanje profesionalnim osobljem. Služba za socijalni rad suočava se i sa kadrovskim problemima koji bi trebali biti riješeni upošljavanjem radnika u skladu sa stvarnim potrebama, a to se prije svega odnosi na potrebu angažiranja jednog socijalnog radnika, jednog pravnika i jednog operatera za rad na računarima, po prijemu suglasnosti nadležnog Ministarstva.

Spomenuti materijalno-tehnički i kadrovski problemi u velikoj mjeri nisu prisutni i u sustavu zdravstvene zaštite.

Ono što je posebno zabrinjavajuće kad je u pitanju socijalna zaštita u općini Ravno je rastući porast za smještajem u staračkim domovima. Kako na prostoru općine ne postoji

takva ustanova, osobe se smještaju u dom na Domanovićima, općina Čapljina, pa se predlaže općinskoj upravi da se što prije na terenu općine Ravno izgradi i oformi i jedna ustanova za starije i nemoćne osobe. Takav potez bio doprinio povećanju broja novouposlenih a usporio bi rapidno praznjenje sela.

U oblasti socijalne zaštite na razini HNŽ nije u potpunosti primijenjen Zakon o socijalnoj zaštiti. Primjenjuje se samo segment socijalne zaštite, dok segment civilnih žrtava rata i zaštita porodica sa djecom nije preuzet iz Zakona na razini FBiH, pa tako nije niti regulirano pravo na porodični dopust.

Analiza pokazuje da potencijalne prijetnje unaprjeđenju sustava socijalne i zdravstvene zaštite u općini Ravno leže u manjkavosti i nedorečenosti zakonskih rješenja, nedovoljnom izdvajanju iz županijskog proračuna, te neiznalaženju mogućnosti za rješavanje statusa određenih ranjivih grupa na višim nivoima i u drugim kantonima. Iako stručno i educirano osoblje u sferi zdravstvene zaštite predstavlja jednu od prednosti općine, eventualni odlazak ovih kadrova u potrazi za boljim radnim uvjetima bi se mogao u značajnoj mjeri odraziti na kvalitetu usluga u ovim oblastima.

2.9. LOKALNA UPRAVA

Općina Ravno konstituirana je 1998. Zakonom o konstituiranju novih općina u Federaciji Bosne i Hercegovine i izmjeni područja općina podijeljenih međuentitetskom i međужupanijskom crtom (Službene novine Federacije BiH, broj: 6/98)

Nalazi se u sastavu Hercegovačko-neretvanske županije, a njeni organi vlasti su Općinsko vijeće kao predstavničko tijelo građana općine- koje broji 15 vijećnika i Općinski načelnik koji je izvršno-upravni organ vlasti.

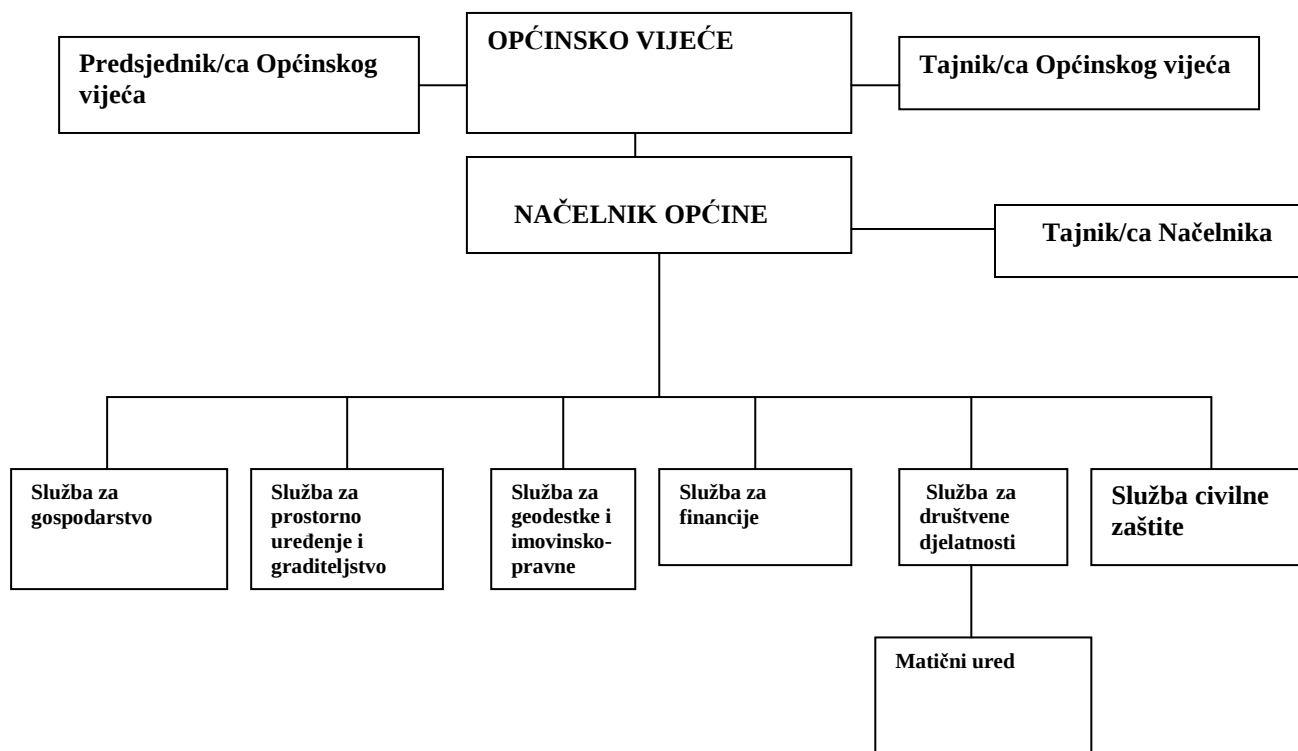

Zgrada Općine Ravno

Unutarnja organizacija lokalne samouprave je propisana Pravilnikom o unutarnjoj organizaciji službe za upravne, financijske i druge stručne poslove.

Poslovi iz domene lokalne samouprave se obavljaju unutar jedinstvenog općinskog organa uprave tj. u šest općinskih službi: Služba za gospodarstvo, Služba za društvene djelatnosti, Služba za prostorno uređenje i graditeljstvo, Služba za geodetske i imovinsko-pravne poslove, Služba za financije, Služba civilne zaštite. Prostor za rad zaposlenika je adekvatan i informatiziran.

Transparentnost i javnost u radu lokalne uprave se uglavnom poštuje, dok u procesu obavješćavanja građana ima određenih nedostataka uzrokovanih nepostojanjem elektronskih i drugih medija, nedostatkom financijskih sredstava i drugim objektivnim razlozima.

Mjesna uprava u općini se obavlja kroz mjesne zajednice, a podrazumijeva pravo građana da neposredno sudjeluju u odlučivanju o određenim lokalnim poslovima koji neposredno utječu na njihov svakodnevni život i rad.

Poslovi koji neposredno utječu na svakodnevne potrebe za život i rad građana određeni su prema Statutu Općine i Statutom mjesne zajednice, odnosno Odlukom Općinskog vijeća o osnivanju mjesnih zajednica na prostoru Općine Ravno.

U Općini Ravno mjesna samouprava se provodi u pet mjesnih zajednica, ali su do sada konstituirane samo dvije, što za posljedicu ima nizak nivo uključivanja građana u proces donošenja odluka.

Sredstva za financiranje rada mjesnih zajednica se osiguravaju iz proračuna Općine za određene poslove, donacija i druga sredstava koje u skladu sa zakonom ostvari mjesna zajednica.

Tijela vlasti Općine surađuju sa mjesnim zajednicama u obavljanju poslova mjesne samouprave.

Općinsko vijeće kroz svoj rad donosi Odluke i druge propise koje trebaju doprinijeti realizaciji zadataka postavljenih od strane stanovnika općine. Pri Općinskom vijeću imenovano je pet Odbora.

Javnost rada Općinskog vijeća i njegova transparentnost u najvećem dijelu ogleda se u neposrednim kontaktima vijećnika, kao legalno izabranih predstavnika, i građana, a u svezi s svim pitanjima koja se tiču života i rada na području općine Ravno. Etički kodeks je donešen i usvojen od strane izabranih općinskih vijećnika.

Također javnost i transparentnost se ogleda i u direktnom uključivanju građana, bilo pojedinačno, bilo preko mjesnih zajednica po bitnim pitanjima značajnim za život i rad u lokalnoj zajednici.

Na razini Općine postoji 10 nevladinih organizacija, odnosno udruženja građana čije je djelovanje u pravcu zaštite prava i pomoći povratnicima, pomoći poljoprivrednim proizvođačima itd:

- Udruga građana „Stijena”;
- Speleološka udruga „Vjetrenica”
- Udruga građana „Dilultum”
- Uduženje povratnika „Bobovišta”
- Udruženje povratnika „Ivanica”
- Pčelarska udruga „Vrijesak”
- Udruga građana „Pelin”
- Udruženje povratnika „Zavičaj”
- Lovačka udruga „Lisac”
- Udruga za navodnjavanje „Popovo polje”

Do uspješne realizacije određenih projekta iz spomenutih pravaca moguće je doći uz suradnju sa lokalnom upravom i javnim poduzećima.

Jedan od zadataka nevladinog sektora svakako je i pravovremeno i točno obavješćavanje građana o svom radu, s ciljem njihovog animiranja i maksimalnog učešća u realizaciji planiranih aktivnosti.

Dobar dio ovih udruženja djeluje samo povremeno ili su gotovo prestala djelovati zbog nepostojanja adekvatnih materijalno tehničkih uvjeta ili zbog gubitka izvora financiranja nakon povlačenja pojedinih međunarodnih organizacija sa ovog područja.

Veći broj ovih organizacija vrlo rijetko ostvaruje suradnju sa lokalnom upravom.

3. DEMINIRANJE

3.1. Ratna zbivanja

Za vrijeme ratnih zbivanja u periodu 1992-1995. godina općina Ravno je bila pod neposrednim udarom ratnih djelovanja, pa je pretrpjela velika razaranja. S obzirom na relativno malu površinu općine i mogućnost djelovanja po dubini u unutrašnjosti teritorije, nastale su velike štete. Pored ljudskih žrtava evidentne su i znatne materijalne štete na objektima. Bobena djelovanja su bila aktivna na oko 110 km fronta, uz masovnu upotrebu minsko-eksplozivnih sredstava, posebno uz linije fronta koje su često mijenjale svoj položaj.

Unutrašnjost općine nije bila pošteđena od granatiranja, bombardiranja i slično, pa je i ovdje evidentan dosta veliki broj neeksplodiranih ubojnih sredstava.

3.2. Ratne štete

Općina Ravno je za vrijeme ratnih zbivanja pretrpjela velike materijalne štete na privrednim, stambenim i drugim objektima, kao i velike gubitke u ljudstvu. Uništeni su svi stambeni, gospodarski i sakralni objekti, te kompletna infrastruktura.

Linije konfrontacije se protezala današnjom Daytonskom crtom između Općine Ravno i općine Trebinje pa su tim dijelom posijana minska polja. Zbog značajnih pomjeranja linija procjenjuje se da je, pored registriranih, postavljen i manji broj neregistriranih minskih polja, a što potvrđuju mino-incidenti koji su se dešavali na ovim lokacijama koje nisu registrirane kao minska polja.

Najugroženija područja kontaminirana minama na području općine Ravno su:

- područje iznad Popova poja od Dvorsnice do Muhareve Ljuti
- konfliktna ratna crta od Belenića do Glavske

Prema do sada prikupljenim podacima i izvještajima sa deminiranih lokacija, procjenjuje se da su na ovim prostorima zastupljeni svi tipovi protupješačkih i protutenkovskih mina, uz dodatnu kontaminaciju sa neeksplodiranim ubojnim sredstvima. S obzirom na činjenicu da su ove teritorije bile pod jakim borbenim djelovanjima, procjenjuje se postojanje većeg broja NUS-a.

Međutim, također je značajno istaknuti da od NUS-a na području općine Ravno nije stradala ni jedna osoba, niti je oštećeno ili uništeno bilo kakvo materijalno-tehničko sredstvo. Sve radnje od otkrivanja do uništavanja pronađenih NUS-a izvršene su sigurno po stanovništvo iz neposredne okoline, dok sa izvršiteljima nije bilo tako, prilikom deminiranja poginuo je jedan deminer u Zavali.

3. SWOT ANALIZA

Swot analiza je izvedenica od početnih engleskih riječi koje znače slijedeće:

- **Strenghts**- snage lokalne zajednice
- **Weaknessess**- slabosti lokalne zajednice
- **Opportunities**- mogućnosti lokalne zajednice
- **Threats**- prijetnje lokalne zajednice

SNAGE (STRENGHTS)	SLABOSTI (WEAKNESSESS)
- geostrateški položaj (blizina Jadranskog mora) - ekološki zdrava sredina - razvijena telekomunikacijska mreža, - bogatstvo u očuvanosti flore i faune	- mali broj stanovnika i razundženost populacije - demografsko praznjenje - loša prometna komunikacija sa JI dijelom općine - nepovoljna starosna i kvalifikacijska struktura

- lokacija pogodna za jeftin i zdrav život - postojanje tradicije i kulturno- povijesnog blaga - postojanje prirodnih uvjeta za stjecanje dodatnih prihoda (samoniklo ljekovito bilje) - bogati i raznoliki prirodni resursi - izrađen PPO Ravno - povoljni klimatski uvjeti za razvoj poljoprivredne proizvodnje (voćarstvo, vinogradarstvo, pčelarstvo, povrtlarstvo, ljekovito bilje, stočarstvo) - povoljni uvjeti za razvoj turizma (špilja Vjetrenica i razvoj ruralnog turizma, lovni turizam avanturistički i sl.) - spremnost za implementaciju razvojnih projekata, - zainteresiranost za uspostavljanje regionalne i međunarodne suradnje	- loša ekonomska moć stanovnika - kultura življenja nije primjerena vremenu - nepotpuna elektrificiranost - nedostatak pitke vode u ljetnim mjesecima - nedovoljno iskorišteni turistički potencijali - nepostojanje medijske podrške postignutima rezultatima - minirane površine - nezadovoljavajuća komunalna infrastruktura - niska razina znanja u korištenju novih tehnologija - nedovoljna organiziranost poljoprivrednika - pasivan pristup promociji turizma - nepostojanje smještajnih kapaciteta - nekoordiniranost aktivnosti na promociji turističkih potencijala - nepostojanje turističke agencije specijalizirane za ruralni turizam - neaktivno učešće predstavnika turističke zajednice Županije - nepostojanje sustava efikasnog prikupljanja podataka o kvalitetu života ruralnog područja - slaba obilježenost područja od posebnog ambijentalnog turističkog interesa - nepostojanje objekata za ponudu lokalnih proizvoda - niska razina podrške obrtnicima - zamrle kulturne aktivnosti - slaba suradnja između Općine i nevladinog sektora
--	---

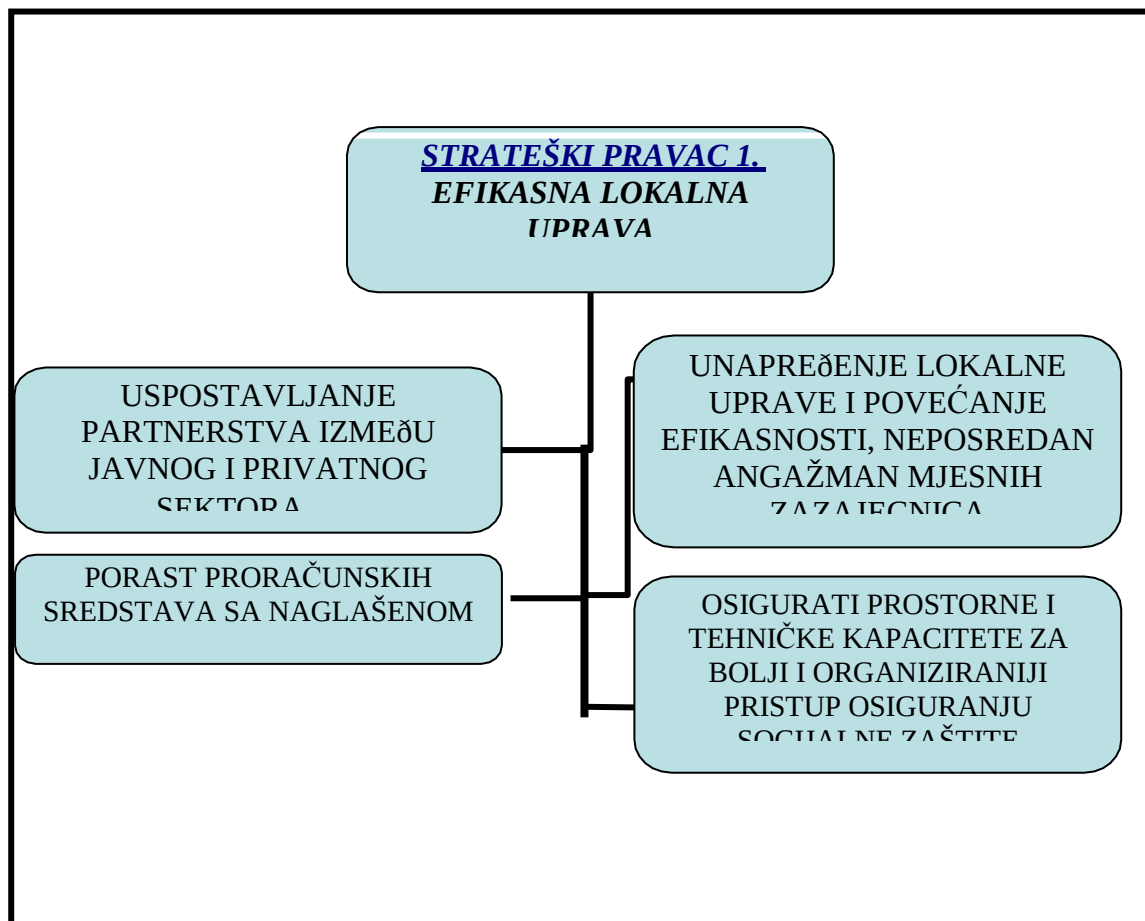
MOGUĆNOSTI (OPPORTUNITIES)	PRIJETNJE (THREATS)
- intenzivnije korištenje poljoprivrednog zemljišta (komasacija zemljišta) - podrška međunarodnih organizacija - podrška viših razina vlasti (županije i FBiH), - donošenje pozitivnih zakonskih propisa - razvoj MSP - reforma lokalne uprave - mogućnost donošenja zakona koji potiču razvoj - uključivanje medija - pretpristupni fondovi (fondovi za razvoj)	- globalna politička nestabilnost u okruženju - nedostatak adekvatnih poticaja u poljoprivredi - nepostojanje institucije za valorizaciju ekoloških vrijednosti - nepostojanje institucija ruralnog financiranja, - neprilagođenost obrazovnog sustava potrebama moderne ekonomije - odlazak mlade i obrazovane populacije, - nedovoljna ulaganja u oblast turizma. - nema imidža o široj regiji

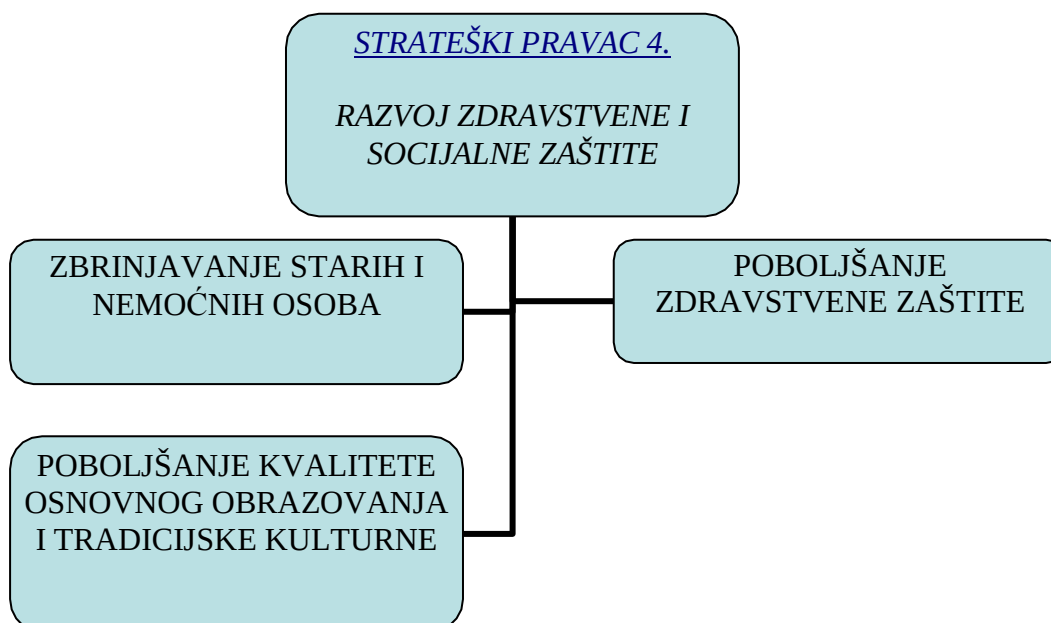
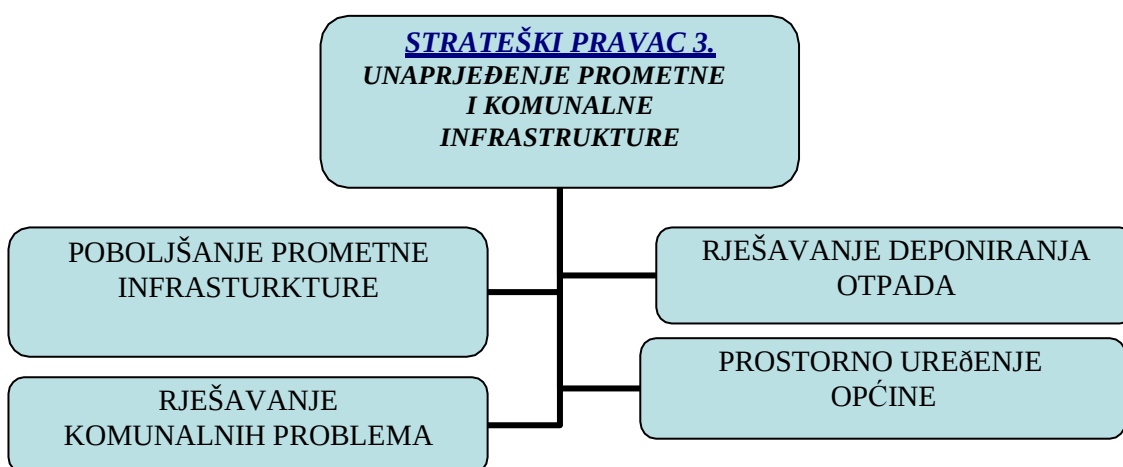
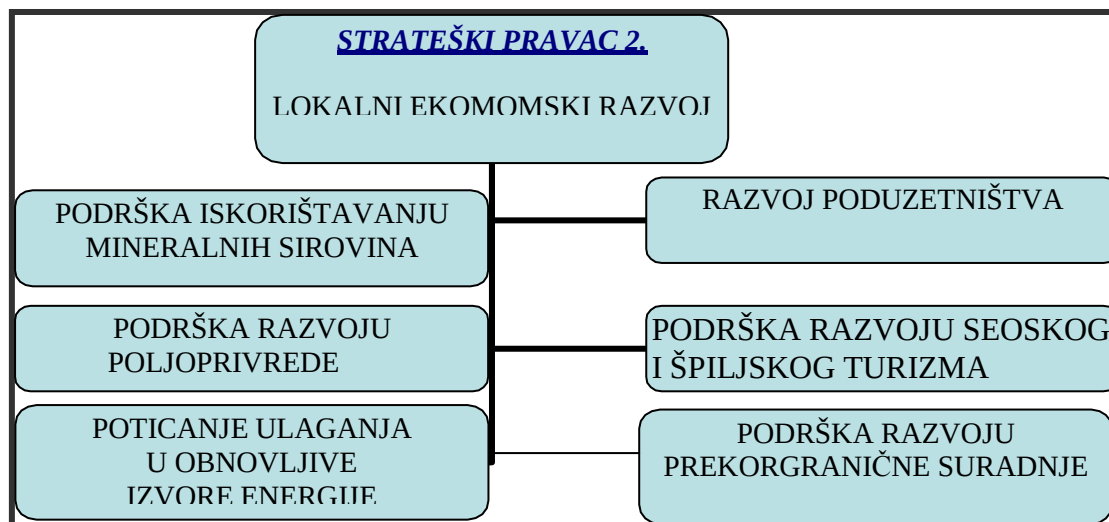
- mogućnost unaprjeđenja suradnje sa nevladinim sektorom - mogućnost međuopćinske i/ili regionalne suradnje - velika udaljenost zdravstvenih institucija sekundarne razine zdravstvene zaštite	- nesređena zakonska regulativa (ekologija, voda, šume) - nezaštićenost domaćih proizvođača - smanjenje međunarodne pomoći - promjenjivost klima (potresi, poplave, suše, visoke/niske temperature) - migracija mladih i obrazovanih - nedovoljni poduzetnički poticaji - nepostojanje efikasnih mjera za rješavanje pitanja plasmana domaćih proizvoda - nedostatna financijska sredstva
--	--

4. VIZIJA RAZVOJA OPĆINE RAVNO

Općina Ravno će postati općina sa efikasnom lokalnom administracijom, s razvijenim poduzetništvom, poljoprivredom i turističkim sadržajima, što će doprinijeti povećanju zaposlenosti uz visoke ekološke standarde.

Ravno će biti lokalna zajednica koja će kroz regionalnu i prekograničnu suradnju povećati kvalitetu življenja, s razvijenom infrastrukturom, zdravstvenom i socijalnom zaštitom, kulturom i sportom, a sve u cilju zaustavljanja demografskog praznjenja prostora i propadanje sela, te ubrzanja povrata mladih i radno produktivnih stanovnika.

STRATEŠKI PRAVCI		OPERATIVNI CILJ 1		
1.	EFIKASNA LOKALNA UPRAVA	USPOSTAVLJANJE PARTNERSTVA IZMEĐU JAVNOG I PRIVATNOG SEKTORA	PROGRAMI	Izrada strategije komuniciranja s javnošću
				Izrada Odluke o organizaciji uprave
			PROJEKTI	Izrada WEB stanice Općine
				Uvođenje ISO 9001:2000 i njegovo unapređenje
				Uvođenje ISO 9001:2000 i njegovo unapređenje u cilju zaštite okoliša
				Uspostava općinskog odjela za ekonomski razvoj
		OPERATIVNI CILJ 2		
		UNAPREĐENJE LOKALNE UPRAVE I POVEĆANJE EFEKTIVNOSTI I EFIKASNOSTI, NEPOSREDAN ANGAŽMAN MJESNIH ZAJEDNICA	PROGRAMI	Ublažavanje negativnih demografskih trendova kroz miere socijalne politike
				Izgradnja materijalne infrastrukture općinskih organa
				Razvoj institucionalne infrastrukture općinskih organa
				Razvoj ljudskih resursa – edukacija kadrova
				Informatičko uvezivanje i opremanje
			PROJEKTI	Određivanje djelokruga rada MZ
				Informatička edukacija
				Izgradnja stanmbenih naselja za uposlenike na prostoru općine
				Financijska stimulacija roditelja čija djeca pohađaju Osnovnu školu Ravno
				Stimulacija nataliteta putem stimulativnih mjera
		OPERATIVNI CILJ 3.		
		PORAST PRORAČUNSKIH SREDSTAVA SA NAGLAŠENOM RAZVOJNOM KOMPONENTOM	PROGRAMI	Program proračunske podrške projektima Strategije razvoja
				Program investiranja u gospodarski orjentirane infrastrukturne projekte
			PROJEKTI	Povećana efikasnost naplate neporeznih prihoda proračuna
				Program razvoja partnerstva javnog, privatnog i društvenog sektora
		OPERATIVNI CILJ 4.		
		OSIGURATI PROSTORNE I TEHNIČKE KAPACITETE ZA BOLJI I ORGANIZIRANIJU PRISTUP	PROGRAMI	Stimulativne demografske mjere
				Organizirana briga za stare i nemoćne

		OSIGURANJU SOCIJALNE ZAŠTITE	PROJEKTI	Uspostava baze podataka – socijalna karta općine i izdvajanja u te namjene Izrada Doma za stare i iznemogle sa dnevnim boravkom, radom u grupama Izgradnja dječjeg vrtića Izgradnja ambulante obiteljske medicine na Ivanici
2.	LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ	OPERATIVNI CILJ 1.		
		PODRŠKA ISKORIŠTAVANJU MINERALNIH SIROVINA	PROGRAMI	Izrada studije o iskorištenosti nalazišta kamena
				Ostvarenje koncesijskih prava na šljunak
			PROJEKTI	Razvoj kapaciteta za eksploataciju ukrasnog kamena
				Razvoj kapaciteta za eksploataciju građevinskog kamena
				Razvoj kapaciteta za obradu kamena
		OPERATIVNI CILJ 2		
		RAZVOJ PODUZETNIŠTVA	PROGRAMI	Izrada studije o razvoju poslovnih zona
				Definiranje financijskih izvora za razvoj poduzetništva
				Definiranje institucionalne infrastrukture radi razvoja poduzetništva
				Definiranje prerađivačke industrije
			PROJEKTI	Organiziranja programa edukacije o poduzetništvu i samozapošljavanju
				Izgradnja poslovnih zona
				Stimulativni poticaji kroz općinski proračun za određene vrste obrta i zanata
				Izgradnja prerađivačkih kapaciteta za poljoprivredne proizvode
				Izgradnja prerađivačkih kapaciteta za preradu ljekovitog bilja
				Izgradnja kapaciteta za proizvodnju eteričnih ulja
				Stvaranje lokalnog klastera poljoprivrede – trgovina - turizam
		OPERATIVNI CILJ 3		
		PODRŠKA RAZVOJU POLJOPRIVREDE	PROGRAMI	Upošljavanje stručnog kadra radi primjene znanosti
				Pomoć u udruživanju poljoprivrednih proizvođača radi slobodnog pristupa domaćem i inozemnom tržištu
				Osigurati povoljne kreditne linije
				Favoriziranje tradicijskih poljoprivrednih domaćinstava putem jasno utvrđenih mjera
				Popularizirati organsku proizvodnju i alternativne vidove poljoprivrede
				Razviti nusproizvodnju u pčelarstvu

			PROJEKTI	Komasacija	
				Izgradnja prerađivačkih i skladišnih prostora	
				Razvoj proizvodnje povrća	
				Izgradnja vinarije	
				Formiranje prepoznatljivog proizvoda u pčelarstvu, voćarstvu i vinogradarstvu	
				Stimuliranje farme koza za proizvodnju mesa i mlijeka	
				Stimuliranje farme ovaca za proizvodnju mesa i mlijeka	
				Razviti proizvodnju specifičnog sira – suhi sirac od krava, koza i ovaca	
				OPERATIVNI CILJ 4.	
		PODRŠKA RAZVOJU TURIZMA	PROGRAMI	Formirati prepoznatljiv turistički proizvod općine maketiškim pristupom, izdvajanjem posebnosti špilje Vjetrenice i uključivanjem svih zainteresiranih strana	
				Afirmirati zapostavljene vidove turističke ponude putem iskorištavanja prirodnih pogodnosti, investicija i promocije	
				Educirati stanovništvo za bavljenje seoskim turizmom organiziranjem kontinuiranih obuka i pružanjem svih neophodnih	
				Osigurati neophodne uvjete investitorima za izgradnju novih turističkih naselja na Ivanici, u Ravnom i Orahovu Dolu	
			PROJEKTI	Izrada promotivnih spotova za špilju Vjetrenicu i najvažnije manifestacije i plasirati ih putem elektronskih medija	
				Izrada brošura i kataloga postojeće turističke ponude i predstavljanje na sajmovima	
				Izgradnja golf terena u Ravnom	
				Intezivirati lovački turizam kroz što veću izgradnju samih članova te izgradnju potrebnog strjelista za lovni turizam	
				Osmisliti kulturno umjetnički i zabavni program koji će biti u stalnoj turističkoj ponudi	
				Osmisliti etno kuću na Bjeljavama za prijem turista i pružanje usluga	
		OPERATIVNI CILJ 5.			
		POTICANJE ULAGANJA U OBNOVLJIVE IZVORE ENERGIJE	PROGRAMI	Funkcionalno korištenje i štednja neobnovljivih izvora energije	
				Podrška izgradnji vjetroparkova i fotočelija kroz prostorni plan općine i općinske administrativne mjere	
			PROJEKTI	Izgradnja vjetroparka na Ivanici	
				Izgradnja fotokolektora u naselju Velja Međa	
				Izgradnja fotokolektora na Cicrinskim ravnima	

		OPERATIVNI CILJ 6.		
		POTICANJE RAZVOJA PREKOGRANIČNE SURADNJE	PROGRAMI	Educiranje zaposlenih o mogućnostima prekogranične suradnje
				Uspostaviti suradnju sa lokalnim i regionalnim razvojnim agencijama
				Educiranje zaposlenih o značaju i mogućnostima IPA fondova
			PROJEKTI	Općina Ravno – Općina Župa dubrovačka – projekt maslinarstva
				Općina Ravno – Općina Dubrovačko primorje – Marketinška promocija regije
3.	UNAPREĐENJE PROMETNE I KOMUNALNE INFRASTRUKTURE	OPERATIVNI CILJ 1.		
		POBOLJŠANJE PROMETNE I ELEKTROENERGETSKE INFRASTRUKTURE	PROGRAMI	Stvaranje uvjeta za razvoj svih oblika prometa zasnovan na europskim principima, u okviru prostora općine Ravno
				Afirmacija nove inter-regionalne veze Općine sa okolnim općinama
				Aktivno sudjelovanje u trasiranju Jadransko jonske autoceste
				Modernizacija i izgradnja novih kapaciteta cestovne infrastrukture kako bi se povećala povezanost općine sa okruženjem
			PROJEKTI	Završetak izgradnje ceste Ravno-Hutovo
				Izgradnja asfaltne ceste punog profila Zavala – Slano
				Rekonstrukcija željezničke pruge Ravno-Zavala
		OPERATIVNI CILJ 2		
		RJEŠAVANJE PROBLEMA DEPONIRANJA OTPADA	PROGRAMI	Donijeti plan gospodarenja otpadom i potrebne naredbe da se on učinkovito provodi
				Analizirati postojeće prakse u svijetu u pogledu načina na koji je moguće smanjiti količine otpada
				Predložiti moguće mjere posebno prilagođene općini Ravno
				Educirati stanovništvo i poduzetnike o prednosti kupovanja trajnih proizvoda umjesto jeftinih koji imaju kratko trajanje, popravljati radije nego odbacivati proizvode, izbjegavati prekomjerno pakirane proizvode i sl.
			PROJEKTI	Projekt rješavanja problema nelegalnih odlagališta
				Sklopiti ugovor o odvozu otpada na susjedna komercijalna odlagališta

		OPERATIVNI CILJ 3		
		RJEŠAVANJE KOMUNALNIH PROBLEMA	PROGRAMI	Opskrba pitkom vodom na teritoriju cijele općine
				Osigurati adekvatnu protupožarnu zaštitu
				Donijeti mjere osiguranja od poplava
			PROJEKTI	Izgradnja vodovoda Turkovići-Trebimlja-RH
				Izgradnja vodovoda na Ivanici
		OPERATIVNI CILJ 4		
		PROSTORNO UREĐENJE OPĆINE	PROGRAMI	Izrada Studije o zaštiti Vjetrenice
			PROJEKTI	Zoniranje prostora Vjetrenice
				Izmjene i dopune prostornog plana Općine Ravno
4.	RAZVOJ ZDRAVSTVENE I KOMUNALNE ZAŠTITE	OPERATIVNI CILJ 1		
		ZBRINJAVANJE STARIH I NEMOĆNIH OSOBA	PROGRAMI	Unaprijeđenje zaštite starih osoba putem dodatnih mjera zaštite
				Osiguranje pristupačnosti socijalnim zdravstvenim i drugim uslugama u arhitektonskom i programskom smislu – prostor bez barijera
			PROJEKTI	Otvaranje općinskog Centra za socijalni rad
		Izgradnja doma za starije i nemoćne sa dnevnim centrom		
		Osnivanje službe gerontdomaćica do 2013.		
		OPERATIVNI CILJ 2		
		POBOLJŠANJE ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE	PROGRAMI	Dalje podizanje stupnja javnog zdravlja sa preventivnim mjerama
				Usmjeravanje preventivnih mjera kardiovaskularna i maligna oboljenja
				Utvrditi potrebe za pojedinim specijalističkim službama i poduzeti mjere u cilju njihovog osiguranja
				Izrada Strategije socijalne zaštite
			PROJEKTI	Otvaranje i opremanje ambulate na Ivanici
		Renoviranje ambulate na Trebimlju		
		Renoviranje ambulate na Orahovu Dolu		
		Formiranje Ustanove predškolskog odgoja		
		OPERATIVNI CILJ 3		
		POBOLJŠANJE KVALITETE OSNOVNOG OBRAZOVANJA I TRADICIJSKE KULTURE	PROGRAMI	Podsticanje stručnog usavršavanja nastavnog kadra
				Stipendiranje deficitarnih kadrova u obrazovanju
				Aktivan rad na profesionalnoj orijentaciji
				Formiranje kulturnoumjetničkog društva
			PROJEKTI	Dodatna nastava za na
				Škola stranih jezika
				Škola za mlade informatičare
			Tečaj za lokalne plesove - linđo	

